

14 Přílohy

Příloha 1 – rozhovory s osobními asistentkami

Rozhovor 1

Věk: 27

Vzdělání: VŠ Mgr., humanitní obor

DPČ

Ahoj. Ze začátku ti děkuji moc za účast, jsem ráda, že začínám s někým koho znám. Celý rozhovor nahrávám, je to proto, abych tě nemusela přerušovat a celý rozhovor probíhal přirozeně. Rozhovor pak přepíšu a pošlu ti jeho anonymizovanou podobu ke schválení.

Ty děláš osobní asistenci už docela dlouho vid’?

„No, tak nějak dva roky nebo skoro tři.“

A začátek byl když jsem ti předávala Elenku?

„Elenka byla jako první.“

To si se dozvěděla přes inzerát na Facebooku?

„Hmm.“

Kolik dětí si ještě vystřídala?

„Ještě mám jednoho chlapečka, kterýho chodím občas hlídat. To je spíš takový nárazový. Někdy je to třeba po týdnu, někdy je to třeba, že měsíc nic. Řekla bych, že v průměru jednou za měsíc vždycky večer.“

A ten má jakou diagnózu?

„No prý má diagnostikovaný lehký Aspergerův syndrom a vývojovou dysfázii, ale primárně má spíš vývojovou dysfázii než autismus.“

A u něj jsi jak dlouho?

„Pár měsíců po tom, co jsem začala dělat u Elenky. Takže určitě tak přes dva roky už.“

Takže máš zkušenost s Elenkou a tímhle klukem?

„Jo pak jsem ještě hlídala jednoho chlapečka s Downovým syndromem, a tam byl spíš problém ho zvládnout výchovně. Protože ono i když to s Elenkou taky občas nebylo jednoduchý, a občas furt není, tak s ním to bylo opravdu hodně náročný. No a pak jsem ještě zaskakovala u pár dětí, když třeba vypadla asistentka, jenom když byla dlouhodobě nemocná, tak než se uzdravila.“

A s tím klukem, v čem to tam bylo třeba náročný?

„No, já nevím, že si tak nějak chtěl dělat co chtěl. Když jsem po něm cokoliv chtěla, tak to odmítal, když nebylo po jeho. No jako byl problém ho uspat, byl problém ho vypravit do školy. To vlastně spočívalo v tom, že jsem přišla k němu domů, byly to noční asistence, u něj nějakou dobu spát. Potom v nějakou dobu jsme musely odejít z toho bytu ráno, měla jsem ho doprovodit na metro, kde si ho převzala maminka. A tak nějak já nevím, cokoliv jsem po něm chtěla, tak on to odmítl, nebo za podmínky, že sebou vezmeme psa jako živýho nebo kytaru sice dětskou, ale velkou a bez toho, že se z bytu nehne, že to musí mít s sebou.“

A ještě něco kromě těchto věcí?

„No tak když jsme byly třeba venku a šli jsme kolem dětskýho hřiště, tak tam prostě musel jít. I když na to fakt nebyl čas.“

Usmyslel si a muselo být po jeho.

„Ani když jsem mu to říkala dopředu: ‚Hele Tome teďka musíme fakt spěchat, protože maminka pak s tebou chce někam jít, takže dneska nejdeme na hřiště, dneska fakt ne, třeba půjdeme příště, ale dneska fakt nejdeme.‘ A on mi to odsouhlasil a pak jsme kolem toho hřiště šli a stejně tam musel jít a zaseknul se.“

Co si dělala v takto náročných momentech?

„Někdy jsem to rozmluvila, ale trvalo to třeba deset minut, že jsem ho deset minut musela přeargumentovávat a pak se uvolil jít dál. Někdy jsem ho zkusila vzít za ruku a prostě říct mu: ‚Hele to nejde, musíme jít.‘ a táhnout ho, ale on se začal bránit vztekat, moc to nešlo. To samí, když nechtěl opustit byt, tak jsem ho z toho bytu odstrčila, když byl u dveří tak jsem ho vystrčila ven a snažila jsem se zamknout dveře, a to se rozběhl napřed a já jsem ho pak musela dohánět.“

Bylo to pro tebe stresující?

„Jo, bylo.“

Když si vybavíš konkrétní moment, který by tě stresoval nejvíc?

„Když jsem s ním začínala a měli jsme se někam vypravit a výtahem jsme jet nemohli z nějakýho důvodu, buď byl obsazený nebo nevím, tak jsme šli na schodech a už nevím, jak se to stalo, ale vím, že se zasekl na schodech a nešlo to ani tam ani zpátky. Pak i ten výtah byl volnej a on se nějak naštvál a měl v ruce autíčko a hodil ho proti oknu, tak jsem se lekla, aby se i to okno nerozbilo. A myslím si, že na nás vlítla i sousedka, nešla přímo za náma, ale z nějakýho bytu se ozvalo: ‚Co se to tam děje?!‘. Tak to bylo hodně nepříjemný.“

Co si dělala? Jak si to nakonec vyřešila?

„Nevím, jak tamtu situaci, buď se uvolil a šel a někdy pomohlo, když jsme zavolali mámu a ta mu řekla ať jde a on šel. Takže na jednu stranu to bylo takový nejspolehlivější řešení, na druhou stranu si pak člověk připadá neschopnej, když máma řekne jenom jakoby běž a on jde.“

Takže tam byl problém, že on měl problém přijmout tě jako autoritu a v podstatě testoval hranice, přičemž se umanol a teď nejdu a ty jsi mu to zkoušela rozmlouvat, někdy si ho odtáhla, a ještě si měla v záloze tu maminku, víš, že jí poslechne ještě nějakou jinou strategii si použila?

„Někdy jsem na něj zakřičela, a to bylo spíš kontraproduktivní, že se urazil.“

Je něco, co ti pomáhalo v tyhle náročný momenty?

„Jako přímo mě?“

Jo pro tebe. Co ti pomáhalo že si to zvládala tu práci dělat?

„No mě se to hodilo časově. Jiný varianty mi moc nezapadaly do rozvrhu. Někdy pomohla ta supervize, nebo to, že když jsem pak dělala něco jinýho. Když jsem ho odevzdala a šla jsem dělat jiný věci. Tak jsem se odreagovala, ulevilo se mi, že už se to vyřešilo, že je, kde má bejt a nějak jsem to odfiltrovala. Doma jsem se tím nestresovala.“

Jakým způsobem ses odreagovala?

„Jakoukoliv jinou prací, ať už to byla Elenka nebo škola. Koníčky, cokoliv, mě stačilo si říct: ‚Pro teď to nemusím řešit, pár dní ho neuvidím.‘ a tím, že jsem se zabývala čímkoliv jiným.“

Že sis od něj mohla odpočinout?

„Jo, že to bylo takový ohraničený, od-do stres. Sice třeba a ne vždycky, když spal, tak to stres nebyl. Jo stres byl v tu chvíli, kdy bylo potřeba ho někam dostat. Nebo když jsme nestíhali, tím, že jsme se zdrželi tím, že se nedokázal vypravit, že já jsem ho nedokázala vypravit. No a asi jo, tím, že jsem to měla ohraničený.“

Tak to si dobrá, že to takhle zvládneš. Ještě si říkala, že ti pomáhala ta supervize, co ti dávala, čím ti pomáhala?

„Já nevím, že jsem slyšela, že jiní lidé se potýkají s něčím podobným. I většina rad byla co už jsem zkoušela, tak jsem si řekla, tak co se dalo vyzkoušet jsem zkusila. Možná i to, že jsem taky slyšela nějaký povzbuzení.“

Dá se říct sdílení a přemýšlení nad strategiemi?

„Jo to, že jiní lidé mají podobné problémy, ale i jiný, tak jsem si říkala nejsem v tom sama. Možná i klidný svědomí, že co se dalo vyzkoušet, tak jsem zkusila.“

Pomáhala ti organizace i jiným způsobem? Mluvila si se sociálním pracovníkem s vedoucí služby?

„Jako vedoucí byly na supervizi, jinak asi ne.“

A s kýmkoliv jiným mimo organizaci?

„No tak když mě hodně naštvál, tak jsem to kamarádům řekla u kafe. Samozřejmě ne jméno, příjmení, ale prostě, že ten chlapeček, co ho hlídám provedl tohle.“

Tak to byl ten kubík, a ty ještě asistuješ u Elenky, tam si pamatuju, že ty začátky byly náročný, v čem pro tebe ten začátek byl tak náročnej?

„Tak za prvé, když vidí Elenka někoho nového, tak testuje hranice. A to nejen když je to nový člověk, ale i když je to nové místo. Zkouší, jestli tam budou platit stejná pravidla. Takže tohle, ale hlavně ty učitelky. Pak jsem měla pocit, že ne ani tolik ta Elenka, že tu si zvládnou, ale spíš učitelky.“

Čím konkrétně?

„Na jednu stranu nátlak, že Elenka bude dělat všechno to, co ostatní, na druhou stranu, pak po ní něco chceš a oni: ‚Ne jako běžte pryč, tak jí nech být ať nekřičí. Nás to ruší, my kvůli tomu nemůžeme ...‘“

Bylo těžký shodnout se na tom, jak s ní pracovat?

„Jo, mě přišlo, že učitelka musí mít vždycky konkrétní slovo. I když já jsem jí zkoušela říct nějaký svoje argumenty, tak mi někdy stejně odsekla něco svého. A dokonce mi někdy přišlo, že jsme se tam i docela rozumně domluvily. Já jsem odcházela s pocitem, že jsme si to řekly, ale pak stejně, když jsem to nejmíň čekala, třeba i pár tejdnu to bylo v pohodě, a pak najednou kudla do zad, že ti najednou něco řekne, vytkne a studená sprcha. Když to nejmíň čekáš, tak najednou problém. A třeba i dokonce uprostřed činnosti. Začaly jsme s Elenkou něco dělat a přijde učitelka: ‚tohle dělat nebudete‘ nebo něco. Ale kdyby mi to řekla dopředu, zkuste to dělat jinak, mě se to nelíbí, tak bysme se o tom mohly bavit. Ale to bylo vždycky v tu nejhorší situaci, že třeba proběhla něco vyšetřkla a pak odběhla pryč a já jsem neměla chuť na to zareagovat, rozebrat to.

To bylo třeba když Elenka měla hračku u stolu, aby tam vydržela. No a takhle tam seděla asi 20 minut, protože učitelky tam něco řešily a mě přišlo, že i s tou hračkou je to úspěch jí tam udržet. Jo teď už je jinde a vydržela by to třeba hodinu. Ale tehdy i s tou hračkou je to úspěch. A teď přiběhla učitelka a štekla: ‚Elenka nebude sedět s hračkou u stolu, vymyslete něco jiného.‘ a šla pryč za jinými učitelkami. Tak jsem si říkala, tak ať ona vymyslí něco jiného, když vymyslí něco, co bude fungovat, tak já toho ráda využiju, ale takovíto děláte to špatně, dělejte to jinak a už mi neřekne jak.“

Co si v těchto chvílích dělala? Říkala si, že si s ní o tom zkoušela mluvit...

„Když byla chvílka tak jsem zkoušela argumentovat, nějak se s ní o tom pobavit. Někdy jsem to udělala tak, že když byla volnější chvíle, tak jsem za ní šla, že chci vyřešit tohle. A někdy jsem měla pocit, že v tu chvíli nemůžu udělat nic, že třeba pozdějc, ale ne hned. Tím, že tam byly jiní děti, tak učitelka něco štekla na mě a pak běžela i za jinými nebo se opravdu bavila s jinými učitelkami. Kolikrát si vybrala i tu nejhorší chvíli, aby mi něco vytkla a hned pak běžela jinam. Takže já jsem ani neměla chuť reagovat hned.“

Takže bylo náročný komunikovat s učitelkou, shodnout se, jak pracovat s tím dítětem, jak čekat u stolu, hrát si, říkala si, že si zkoušela s ní o tom mluvit, a ještě něco jiného si dělala?

„Supervize.“

Co ti pomáhalo?

„No tak říkala jsem si, že jsem tam kvůli Elence, ne kvůli učitelkám. Někdy ta supervize, a někdy asi to, že jsem měla oporu v tý mamince. Sice je blbý, že jsi tím s rodičema než s učitelkou v něčem.“

Dá se říct, že ti pomáhalo, že vidíš ten smysl práce s Elenkou?

„Jo, to asi jo. Pak teda pomohlo změnit tu školku, ale to už je jiná kapitola zase.“

S Elí si byla rok ve školce, pak šla do přípravky a teď je v první třídě?

„Ne ona dostala odklad. Takže je znova v přípravce. Ona je narozená v říjnu, takže teď teprve měla opravdový odklad.“

Jaká byla ta změna?

„No. Prostředí super, ale Elenka, jak byla na tom novým místě, tak zase testovala hranice. Takže tam jsme vyzozorovala, že to, co ve školce dělala, kde poslouchala, jaký tipy úkolů ochotně plnila, tak najednou zkoušela, že dělat nebude. Takže ten první měsíc tam byla strašně protivná. Já jsem měla pocit, že mi ani ty učitelky nevěří, že to může bejt jinak. Já jsem jim říkala ona to umí, to už ve školce dělala, fakt mi přišlo, že mi to snad ani nevěří. Pak si to sedlo a hrozně se posunula.“

To je super.

„Hlavně ty pracovní návyky si myslím, že získala lepší. I tím, že mě tam do toho nikdo nekecal, že to ty učitelky nechávali víc na mě, nám to tam prostě nekazily, tu naši práci společnou, tak Elenka v podstatě dokáže dělat skoro všechno co ostatní děti tam.“

Jak se ti tam komunikuje s těma učitelkama?

„Dobře. Horší je když je nějaký supl, co jí nezná. Tam pak musím znova vysvětlovat, jak to je. Je tam jedna učitelka. Ta tam teďka začala dělat asistentku, ta tam dělala supl místo paní učitelky ještě když si tam Elenka zvykala a když byla strašně protivná. Tak ta mi nejdřív říkala, že mi do toho zasahovat nebude. Pak mi do toho zasahovala stylem: ‚Tak jí nech bejt!‘ já jsem si všimla, že ona na ty druhý působí jakože to třeba neumí, že jí možná tlačím do něčeho co nezvládne, a ona to třeba moc dobře umí. Ale třeba to tak na ty druhý působí no.“

Bylo tam taky něco tak náročného, stresového pro tebe?

„Ne. Spíš když byl nějaký ten supl a Elenka byla protivná. Jo to byla hlavně tahleta paní. Teď tam dělá mimochodem asistentkou. Ona je učitelka, ale v důchodu je tam jako asistentka. Takže teďka už s ní problém nemám.“

Takže když tam byl někdo novej, tak to pro tebe bylo náročnější?

„No, když byla kombinace toho, že byla Elenka protivná, že měla prostě blbej den nebo období, když tam byl někdo novej kdo jí neznal. Tak zkoušel, tak jí nech bejt nebo to zkoušej jinak, že to pak ty lidi nechápali úplně proč jí nutím dělat nějakou práci nebo proč jí odvádím ze třídy.“

Takže nějaký porozumění pro tebe v tý situaci nebo to vykomunikovat s tím učitelem? Jak si to řešila?

„Zkoušela jsem jim vysvětlit, jak to je. Že Elenka to umí, že tohle na ní platí nejvíc, že teď má blbej den, a že když jí to povolím, že to zneužívá, takže jí to nemůžu úplně povolit.“

Jak na to učitelé reagovali?

„Nepamatuji si nic konkrétního, ale někdy mi přišlo, že mi to úplně nevěří. Ale neřekli mi to přímo. Ale jinak nevím, někdy asi i dobře.“

Co ti pomohlo, že si to překonala?

„Tak ono to celkově suma sumárum nebylo horší než v tý školce. Takže už to nebylo tak těžký.“

Takže si měla pocit, že to nejhorší máš za sebou, takže se ti vlastně ulevilo?

„Jo. No právě, takže jsem si říkala, tak tohle je supl, takže už tady další den nebude. Trošku tím, že jsem věděla, že Elenka ty věci umí, tak když má blbej měsíc nebo tejden, tak jsem si řekla, no tak teď prudí, ale věděla jsem, že má ty výkyvy, takže jsem věděla, že to zas bude dobrý.“

Takže nějaké ohraničení? Vědomí, že je to jen nějaký časový úsek? Podobně jako s tím klukem?

„Jo.“

Ještě něco k Elence?

„No tak jako, já nevím to asi bylo nejvíc když byla menší. Když se někdy v tý školce hodně kvůli něčemu vztekala, tak se dostala do úplně strašného afektu a nedalo se s ní nic než jí nechat se vyvztekat, a to pro mě bylo ze začátku nepříjemný. Asi hlavně když jsem na to ještě nebyla zvyklá na ten povyk. No ale ono je to s ní čím dál tím lepší, takže ty nejhorší věci nejsou aktuální. Třeba z poslední doby si nepamatuju nic hroznýho.“

Tak ono ty afekty taky s člověkem dělaj svoje.

„Tak ona už je teď moc nemá.“

Co si vlastně dělala, když měla ten afekt?

„,,Tak já jsme jí většinou odvedla někam na chodbu. Když ho měla na nový škole, tak to bylo horší. Na chodbě ho mít nemohla, to by bylo slyšet po celý škole, ale je tam taková místnost před tělocvičnou, tak jsem jí odvedla tam. Sice to nebylo blízko, ale do deseti vteřin jsme tam byly taky. Ona tam sebou mrskla o zem, tam se vyvztekala, pak většinou chtěla do třídy, tak lomcovala dveřma: ‚Prosím, prosím.‘ ‚Ale nebudeš křičet uděláš úkol.‘ Tak ona: ‚úkol, úkol‘. Ona byla nerada oddělená od ostatních. Když byla ve třídě a říkala nechci, nebo křičela nebo něco, tak říkám: ‚Elí tak jdeme vedle.‘ a ona: ‚Né.‘ , ‚No, tak udělej úkol.‘, a ona ho třeba udělala. Někdy byl druhej stupeň, že ho neudělala, tak jsem jí chytila a ona: ‚prosím prosím ke stolu‘, tak si zase sedla a pak už ho třeba udělala. No ale pak mě utřela, že něco nechce udělat tak já: ‚Tak jdeme vedle.‘ a ona ukázala prstíčkem na dveře: ‚Jdeme vedle, jdeme vedle.‘“

To jsmě měli Elenku, chlapce s Downovým syndromem a ještě jedno dítě si říkala že si asistovala?

„Jo to asistuju občas pořád. To je takovej ten chlapec, jak ho chodím hlídat, to je spíš večer, není to teda přes noc. No tak tam je to spíš pohlídat večer.“

Jaký je to dítě?

„Je mu možná už šest? Něco mezi pátým šestým rokem. On je takovej, že má stejně nejradši tablet. Takže s ním toho moc nedělám. Rodiče ani nechtěj abych dělala něco rozvíjejícího, jak už je to večer. Přijdu v šest v sedm, někdy i pozdějc, takže si chvílku hraje a pak ho mám jít uspat. Někdy nechce úplně spát, takže ho uložím a stane se, že vyleze. Má tam teda ségru starší, tak ta mě někdy zaměstnává víc než on, chce si třeba hrát nebo vymejší nějaký aktivitu.“

To jsme probrali všechny asistence?

„Jo kromě takovejch těch, co jsem zaskakovala.“

Tam si vybavíš nějaké zásadní momenty?

„Měla jsem takovýho autistu atypickýho. Tak ten mluvil normálně docela. A jednou nedej bože jsme jeli jiným autobusem, než byl zvyklej a on byl takovej poslušnej. Ten zase naopak neposlouchá maminku a cizí lidi poslouchá. To je opak toho kluka s tím Downovým syndromem. Ten zase poslouchal maminku a už moc neposlouchal nikoho jinýho. Akorát jsem jela jiným autobusem, než byl zvyklej a on mě poslechl, akorát pak celou dobu opakoval jedeme špatným

autobusem. I když jsme už byly doma, že tímhle autobusem nemůžeme jezdit a že musíme příště jet tím správným autobusem. A pak jsem druhý den u nich zvonila a on do toho mikrofonu: ‚Ale musíme jet dneska tím správným autobusem.‘. To byla první věc, co mi řekl. Tak já jsem si říkala: ‚To kdybych věděla, tak snad radši pojedu nějakým jako...‘.

Hodně jsme mluvili o dětech vybavíš si něco i ve vztahu k rodičům, co by bylo náročný zvládnout?

‚No asi možná ze začátku, když jsme si na sebe s Elenkou teprv zvykali, tak jsem cítila nátlak ze strany maminky, že jsem měla pocit, že maminka má nároky, že v ideálním případě by měla jednou nastoupit na normální základku a tak. A jak tím, že Elenka byla ze začátku taková, že jsem se na sebe musely nejdřív vyladit, tak jsem si říkala ty jo já jí zklamu. A teďka jsem ještě věděla, že byly spokojení s tebou. Tak už od začátku ještě, než jsem tam začala, že si třeba nasadila laťku a já to třeba nedoženu, a ze začátku to určitě nebylo na takový úrovni.‘

Tak každý je jiný každý asistent to dítě obohatí jiným způsobem.

‚Tak to bylo na začátku s tou maminkou, že jsem měla pocit, že zklamu, že nesplním očekávání. A potom to bylo spíš u té záskokový asistence jedny. Holčička byla ležák a ona se furt chce nechat nosit a brečí, když si jí nevšímáš. To jsem si taky říkala, jestli nedělám něco špatně a oni vlastně předtím měli jinou asistentku. A to mi Jarda říkal, že maminka je příjemná, tak jsem počítala s příjemnou maminkou a pak jsme si u nich sedli a maminka hned spustila: ‚Zaškolujete se vůbec? Ta asistentka, co tady byla předtím, ta vůbec nic neuměla a plínu jí dala obráceně a neumí uvařit, ohřát jídlo.‘. A pak říkala, jak je to s tou holčičkou úplně jednoduchý, že to zvládnou i její kamarádky, že na to není potřeba nějaký zaškolení. No a pak mi ta holčička přišla, že je to s ní těžký v tom, že ona na jednu stranu je ležák, že nic moc nemůže, na druhou stranu neustále vyžaduje pozornost a nejlíp nosit, že kolikrát nic jinýho než jí nosit nezabere a když jí nosíš tak jako jo. Ale ona už zase nebyla tak malinká a lehká abys jí furt mohla to. A pak jsem si říkala ty jo dělám něco špatně, a pak jsem jí viděla za rok tady v odlehčovače a viděla jsem, že s ní ty ostatní maj taky problém a říkala jsem si, aha tak to asi fakt nebylo ve mně. Jo, že to bylo ujištění. Jo měla jsem pochybnosti, když ta maminka říkala, jak je to jednoduchý, a když jsem viděla, že v té odlehčovače hodinu brečí, protože jí odmítaj tahat a nic jinýho nevymyslí tak asi dobrý.‘

Co ti v tom pomohlo?

‚Tak zase to bylo fakt hodně ohraničený. Zase jsem věděla, že to bude jenom nějakou dobu. A pak jako úplně nejvíc mi pomohlo, když jsem viděla, že tady nahoře s ní mají úplně ten samej problém. Takže jsem mohla mít čistý svědomí, že to není moje chyba, když ostatní to maj stejně.‘

Pak si říkala že vlastně podobnej problém si měla i s Elenky maminkou tam jsi co vlastně dělala? Co ti pomohlo?

‚Jo, to jsem vlastně říkala na té supervizi na začátku, že s ní začínám a že mi přijde, že maminka má nějaký ambice, co ta holčička má dokázat, zároveň je to v té školce těžký s těma učitelkama. Ale to fakt byl jen takový začátek, tak mi řekli, že teď je vlastně těžký říct, jestli mi to tam půjde. A když jsem říkala, jaký tipy úkolů s tou Elenkou dělám, tak oni mi vlastně řekli, že to vlastně není ani náplň toho asistenta, takže jestli já tu holčičku učím logicky myslet nebo tak, tak že to ani dělat nemusím a že vlastně to už dělám navíc. A já jsem si říkala: ‚No jo, to je vlastně pravda.‘. Ono i kdyby to vlastně nezvládala, tak to já ani dělat nemusím. Tak oni mi řekli, že osobní asistent je tam vlastně od toho, aby když děti stříhají a ona to neumí tak, že jí v tom pomůžu. Tak já jsem si vlastně řekla, ty jo všechno to, co já vlastně dělám a o čem si říkám, že to možná nezvládnou, tak jsou to věci, který vlastně ani nemusím, tak když to nezvládnou tak stejně nezvládnou nějakou tu nadstavbu. Ale jako ono zas časem si to sedlo a stejně bych se tam asi nudila, kdybych ty věci nedělala a říkala

jsem si ona to zvládá ona na to má a je škoda to s ní neudělat, ona má vlastně větší potenciál, než to vypadá a právě tím, že jsme se vyladily, tak už to nebylo ani tak těžký.

Tak to si byla skvělá asistentka i s nadstavbou si odvedla víc, než se vlastně čekalo, to si odvedla dobrou práci.

„Tak převzala jsem to po tobě i s tu laťku nahoře trošku. A stejně bych se tam nudila, kdybych jí měla jenom hlídat, aby něco neprovedla.“

Když se na to podíváš zpětně na tu kariéru osobní asistence, v čem máš pocit, že ti pomohla organizace a kde si myslíš, že by oni mohli udělat ještě větší kus práce pro tebe, aby ty si se v tom cítila líp a mohla zvládat ty náročné situace ještě líp?

„Tak ono bylo dobrý, že jsme měli ty supervize, že když jsem byla nějak strašně našťvaná ve školce, to bylo blbý, to se ještě trénovalo na vánoční besídku, takže to tam všechny problémy byly dvojnásobný. Tak jsem vyplnila zprávu o průběhu a zaznělo tam, co si o těch učitelkách myslím, tak oni mě volali, že mají pocit z toho dotazníku, že tam nejsem spokojená a jestli by pro mě mohli něco udělat, jestli by si sociální pracovník neměl jet tam promluvit s těma učitelkama a tak. To jsem odmítla tehdy. No, a navíc už byl rozjednaněj ten nultej ročník.“

Měla jsi ohraničení.

„Jo. A taky jsem se bála, že s těma učitelkama jsme si kolikrát něco řekly a znělo to rozumně a měla jsem pocit, že jsme se dohodly a pak to stejně když to nejmíň čekáš, tak najednou to neplatilo. No takže mi asi nemohli pomoci víc. Možná jestli třeba to, že mi přijde že tu máme málo školení, který se týkají přímo autismu, že tu máme různý obecný témata, třeba teď ta sexualita lidí s postižením nebo tak, ale třeba jak pracovat s dětma s tímhle typem postižení tady moc nemáme. Na druhou stranu fakt, že mi nejsme speciální pedagogové ani nic podobnýho.“

No ale furt seš v kontaktu s tím dítětem. Takže by ti pomohlo školení zaměřený víc na tu diagnózu dítěte se kterým pracuješ?

„Jo nebo někdy jsem si říkala školení na to, jak zvládat ty situace, když se ti dítě šprajcne a nechce tě poslouchat. Což se trochu týkalo Elenky, ale hlavně teda toho chlapečka.“

Záseky a co s nimi.

„No třeba. Někdy mi přijde, že ty školení, co tu máme jsou hodně obecný a že třeba pro tu práci, co dělám, mi to až tak moc nepomůže.“

Když to zhodnotíš celkově které strategie v té tvé práci ti pro tebe byly nejužitečnější?

„No u Elenky důslednost, trvat si na tom a když to neudělá, tak tam bla super ta páka, že jsem jí mohla odvést pryč a ona nechtěla bejt odvedená, tak většinou udělala to, co jsem po ní chtěla. No trvat si na tom a pokud je to možný, tak ty hranice neposouvat.“

A pro tvé pocity tlaku stresu? Co pro tebe bylo užitečné abys v té práci vydržela?

„No to, že jsem měla jiný aktivity, koníčky školu.“

Takže odreagování, časové ohraničení, pak si vlastně měla oporu u té maminky Elenky...

„Jo to mi pomáhalo, že jsme byly na tý jedný lodi.“

A že si mohla ventilovat mezi kamarády, dnes se mi šprajclo dítě...

„Ta mrňavá potvora...“

Je ještě něco, co si myslíš, že by mělo zaznít a nezaznělo? S ohledem na zvládání náročných situací s dětmi?

„Nevím, teď mi pomáhá to, že vidím, že se ta Elenka strašně zlepšila. Jo, že předtím byl problém jí udržet u stolu těch deset patnáct minut a teďka tam vydrží hodinu a půl když jí něčím zabavíš a bez nějakýho křiku, že vydrží, poslouchá, dělá ty úkoly a neprudí u toho.“

Takže tvoje odměna a hnací motor je ten pokrok co vidíš u toho dítěte?

„Jo. jo. Můžu říct, že to k něčemu bylo, že se to někam posunulo, že jsou ty pokroky viditelný.“

Dá se říct, že je v tom i nějaký smysl?

„Jo, akorát někdy co mě k tomu napadá, a to platí obecně u dětí s postižením, že vlastně já jsem si říkala, že chci dělat něco co má smysl, třeba ideálně pro víc lidí. A že třeba když se hodně starám o děti s postižením, který třeba pak možná světu nikdy nic nepřinesou, budou sami pro sebe, budou pro ty jejich rodiče, že je vlastně když to řeknu takhle ošklivě, že je společnost vnímá spíš jako že jsou na obtíž, že akorát sežerou spoustu peněz a společnosti nic nevrátí. Jo tak pak si někdy říkám, že možná to má smysl pro ty děti samotný, pro jejich rodiny, ale společnosti jako takový to třeba moc nepomůže, tak už jsem si taky položila ty otázky jakéj má ta práce smysl vůči tý společnosti možná.“

Takže ten smysl vidíš spíš vůči těm dětem?

„Hmm. No to je složitý mě to napadne někdy, ale není to, že bych si to obecně prostě myslela. Jo jindy to беру, že ty děti se prostě už narodili, jsou takový, jaký jsou, nějak se to stalo. Asi to má nějaký důvod a já zas nejsem nějaký takovej... Já nevím člověk, jakéj by říkal všechno má nějaký smysl. Ale taky někdy asi tím způsobem trochu uvažuju.“

Dá se říct, že to, že tvá práce má smysl ti pomáhá?

„Já si třeba myslím, že tý Elence jako takový, že tomu jednomu člověku to pomohlo. Myslím, si, že rodičům to taky pomáhá, těm lidem v tý škole, že ona stejně musí do nějakýho zařízení chodit. Jo nebo teďka možná ještě ne když má odklad, ale jednou stejně bude muset chodit. Tak těm lidem, co jsou tam s ní, tak taky třeba pomůže to, že ona se naučila některý věci zvládat líp, že má nějaký pracovní návyky, že ty úkoly plní líp, než když by je doteď nikdy nedělala.“

Co tě nabíjí? Jak se odreagováš?

„Tak tím, že mám doktorský studium, druhou práci a ještě asistenci, tak mám pocit, že toho volnýho času moc není.“

Zbývá ti nějaký čas?

„Ale jo tak teď jezdíme s kamarádama na výlety. Když se to povede, tak vycestuju ráda někam do zahraničí. Dneska jdu i na masáž, někdy prostě jen tak na kafe si s někým sednout. Dřív jsem četla, teď na to není moc čas a energie, spíš si pustit nějaký seriál. Teď jsem dokonce začala chodit do kurzu relaxace, ne vždycky tam úplně dojdu, když ho má, ale většinou jo.“

Ještě něco, co si myslíš, že by mělo zaznít?

„Teď mě nic nenapadá.“

Určitě ten rozhovor přepíšu a bude anonymizovaný. Přepis ti pošlu ke schválení a kdyby si cokoliv označila, že si přeješ přepsat nebo vypustit je to možný, stejně tak kdyby tě napadlo něco, co bys potřebovala doplnit.

Rozhovor 2

Věk: 41 let

Vzdělání: VŠ Bc., humanitní obor

HPP 0,5

Jak dlouho asistuješ?

„Tak za měsíc to bude rok.“

A mimo asistenci děláš ještě něco?

„Tak teďka pobíhám s tácem. Z toho žiju, dá se říct. Pobíhám 11 dní 12,5 hodin. Teď jsem si mohla i snížit úvazek na 11 hodin, na dohodu. Takhle jsem si to zařídila, když jsem přišla do Prahy, protože jsem nevěděla přesně co chci dělat. Tušila jsem, ale ne úplně. Ale na to, abych se mohla hledat, jsem potřebovala čas a peníze, takže jsem se rozhodla pro tuhle alternativu. A v tom určitým způsobem stále zůstávám, a taky mi to nejvíc vyhovuje, protože za 11 dní mám vyděláno na celý měsíc a zároveň mám čas. Takže v podstatě z těchto peněz tady v asistenci, kdybych měla plný úvazek a taková byla i původní nabídka, já bych nevyšla. Takže tyhle peníze jsou pro mě navíc a zároveň jsem se dostala k něčemu, co je pro mě prostor pro zkoumání. Protože jsem vlastně měla dané, že bych asi chtěla zkusit autismus, ale nevěděla jsem, co přesně. Po odchodu z dětského domova jsem věděla, že něco mi jde, něco, co není přesně pedagogikou. Myslela jsem si, že je to speciální pedagogika a chtěla jsem jít studovat, ale chtěla jsem si to nejdřív vyzkoušet. Takže když jsem nevěděla kam přesně v této oblasti, tak jsem si řekla sama pro sebe v duchu autismus a k tomu se mi nejlíp dalo dostat tady, protože tady nepotřebuju školu speciální pedagogiky. Já se můžu rozhodnout, že to půjdu studovat, ale nemusím. A když jsem se k tomu dostala, tak jsem se dozvěděla, že to není speciální pedagogika. Ano je to stále něco podobného, neruším tím svou představu, ale není to speciální pedagogika. Ještě stále nevím, co mi jde, zřejmě to bude mít nějaký název, ale stále si nejsem jistá o co přesně mi jde. A zároveň už jsem na škole, jsem na Psychoterapeutické fakultě na Karlovce, teď jsem teprv nastoupila. A za to jsem velmi vděčná, že mi trochu někdo ukázal prstem tohle by si měla vyzkoušet. Není to přesně to, co bych chtěla dělat, studuju, protože chci. Ono se z toho vyvinou nějaké další věci. Ale jsem velmi ráda, protože jsem chtěla něco studovat a když jsem zavrhlá speciální pedagogiku, tak jsem nevěděla kudy se ubírat. Tak teď to mám tak ustabilněné a budu dál hledat není kam spěchat. Nemám pomyslení na změnu tohoto nastavení, které je ekonomicky i vzhledem k psychice výhodné, protože to běhání s tácem je v podstatě psychohygiena k této práci. Doslova. Tam když nedám hůlky na tác, tak se to nezblázní. V životě jsem takovou práci neměla. Vždy jsem měla něco, kde musíš mít zodpovědnost a nemůžeš si dovolit vypnout ani na pět minut. Takže tohle mi vyhovuje a nemíním se tak rok tím zabývat.“

A v organizaci máš jaký úvazek?

„Tady mám poloviční. Tím pádem jedu non-stop a tam už si nemůžu dovolit to snížit. Teď jsem si dovolila snížit to na 11 dní. Možná bych si mohla dovolit snížit to ještě o jeden den, ale o víc už by bylo moc. Už teď za mě ostatní berou směny, oni jsou sice rádi, ale nemůžu o víc a nemůžu si dovolit o to přijít. Takže takto jsem to dořešila a od března už se cítím dobře. Na konci roku už jsem měla dost, ale teď se to tak usadilo a nechci už to měnit.“

V asistenci máš dvě děti. Které je pro tebe momentálně náročnější?

„Každé dítě je jiným způsobem náročné. Ze začátku to bylo se Sebíkem jednodušší než s Aničkou a teď je to opačně. Protože s Aničkou i když ona má těžkou mentální retardaci, tak mě se přeci jen zdá, že ... s ní můžu jít na vycházky, chechtat se, je tam nějaká interakce. Kdežto u Sebíka teď přichází těžké období, nevím, jestli jen období. Non-stop si hraje s hovnama, ale jakože fakt non-stop. Nemůžu se na sekundu otočit. Všechno jídlo mačká mezi prsty. Do teďka to bylo tak, že jsem u Sebíka měla těch deset patnáct minut, kdy jsem ho mohla nechat v klidu, ale teď se nemůžu na sekundu od něj otočit. U Aničky to bylo tak, že jsem jí nemohla nechat na pět minut, protože by si začala ubližovat, ale teď se od ní můžu otočit a reaguje na slovo, na intonaci. Sebík nereaguje vůbec a začaly tyhle věci jako hry s jídlem, se vším. Do teď to nebylo. Začalo to být vyčerpávající v tom, že já se s ním nedokážu pohnout někam dál, ale vracím se zpět. Už i během celé asistence ho jen převlékám. A to je vyčerpávající, ten bod, že se nikam neheme. Takže se to mění.“

Takže je to náročné v tom, že se vracíte zpátky?

„No my jsme se vlastně dostali do bodu, kdy mi na ulici dal ruku, pěkně uměl chodit, jenže on mi nezastaví. Anička se mi zastaví, takže jí nemusím brát za ruku. Jako sem tam je problém, ale vím, že jí udržím, takže jí nemusím brát za ruku, ale Sebíka musím.“

Co děláš v těch náročných momentech?

„No došla jsem k tomu, že jsme nacvičili chod venku. Byla jsem nadšená z toho, co zvládl, i v domácnosti jsme to zvládali. Dokonce jsem se těšila, že začneme používat kartičkový systém, který maminka dlouho zdržovala. Dokonce to vypadalo, že jsme se dohodli a začalo nám tohle. Takže poslední měsíc nic jiného neřeším než jídlo a záchod. Takže já na asistenci jen jím, nebo ho převlékám ze záchodu, protože má všechno v rukách. Vše rozžvýká a hodí do ruky.“

A co ti pomáhá to zvládnout?

„Momentálně máme to, že většinou jsem s rodiči a bráchou, a to je jedna velká katastrofa, protože tam držím dvě děti od sebe, aby se aspoň jedno najedlo, protože jeden dělá něco tomu druhému v talíři, nebo mu ubližuje, nebo vřeští. Nejhorší je, že bráška začíná napodobovat vše po Sebíkovi. Takže mi řešíme, aby ty děti byly od sebe oddělené nebo začaly vedle sebe být. Ale s maminkou máme ten největší problém, protože maminka často když Sebíka donesou domů, když čekám před barákem a vystupují z auta, a z něho řev do nepříčetna. Všichni vydráždění do nepříčetna, a tak začínám asistenci. Takže já když jí skončím, tak jsme klidní. Takto docházíme do domu a takhle vypadá celá první hodina. Až po té hodině se konečně stane, že buď já nebo maminka odcházíme z domu, protože než se to všechno pořeší, dítě se počůralo, musíš ho převlíknout, dát mu sváču, převlíknout ho a podobně. A vše probíhá za strašného řevu, protože řvou děti anebo matka anebo všichni. A to myslím vážně. Takže tu hodinu je to šílenství. A poslední dobou jsou zácpy. Takže po hodině to funguje.“

Takže jídlo, hygiena a řev je potíž?

„Jo, protože já ho v té situaci, kdy vřeští celý dům, nemám prostor kam bych ho dala, aby se uklidnil.“

A jak vycházíš s maminkou?

„No s maminkou vycházím dobře. Ona na všechno přikývne, ale realizace na nule. Myslím, že toho má dost. Napřed chtěla vše, ale v zimě už nechtěla slyšet o ničem. Ona má pravdu, protože většina těch věcí je, aby to dítě nějak strávilo čas a ona čekala zázraky, jenže ty se neodehrály. A ona už

chce mít pokoj. A to znamená, že když já s tím dítětem pracuji, tak se rozzuří. Jenže já to zvládnou, já vím, že ho nic nebolí, takže ho nechám ať se vyvzteká a on se vrátí do stoličky. Ale ona to nechce slyšet. Což je logické po tom šílenství, co se odehrálo. Jenže tím pádem se mi špatně pracuje. Jak máš pracovat? Já můžu jen svolit, protože když nesvolíš, tak ten klid není. Takže je to pro mě těžké, protože mám pocit, že i pro to dítě nastává zmatek, protože se jinak chovám, když jsme my dva, než když je tam matka nebo brácha a o tom jsem přesvědčená. A to neumím jinak než odfungovat, protože pro bratříčka je Sebík ten vzor, který napodobuje, a tak se pak chová až do absurdna, takže když vřeští, tak až do extrému. Napodobuje ho s jídlem, způsobem hry, vše okusuje. On si umí hrát, ale když je tam Sebík nebo chce naštvat rodiče, tak dělá tyhle věci.“

Co děláš, když na to dojde?

„Jde o to s kterým. U Sebíka funguje, když si ho přestanu všímat, jinak se to zesiluje. Pomáhá mu a to jsme se i s mamkou shodly, když ho necháš u přivřených dveřích v pokoji. On se vyklidní, otevře dveře a on už si sedí v křesle a je klidný. Pokud mě nechce, tak to funguje. Když je to opačně, tak z toho pokoje vybíhá, tříská do dveří. A u bráchy se nedá dělat nic, protože když jsem ho viděla brečet to je konec. On se neutišitelný. Dokáže 45 minut vřískat, a ať řekneš cokoli, tak se to zhoršuje. A to si myslím, že zavinili rodiče samy. Protože kdokoli, včetně chůviček, když něco zkusí a je tam rodič, tak není šance. To dítě to jasně identifikuje, protože rodiče si nedovolí říct mu nic. Dítě má převahu v domácnosti a když mu něco zkusíš říct a rodiče jsou doma, tak to začneš couvat od toho dítěte, protože to máš pocit, jak kdybys mu ublížila. Takže já jsem si řekla, že mám dost. Původně jsem věděla, že něco není v pořádku. Proto jsem i ze začátku brala brášku, protože mi přišlo dobře, aby byly spolu. Tam se hodně nastávalo, že je oddělují. Ale po tom, co mi to dítě udělalo tuhle scénu, tak jsem si řekla, že tohle zapotřebí nemám, že to nikam nevede a nejsem schopna zjednat žádnou nápravu v téhle věci, protože to je tak hluboko, a já ti říkám ten je sice velmi malý, ale komplet rodinu má v malíku. A to už jsem ho zažila i s chůvou, kdy jsme s nimi byly sami, a vše bylo v pořádku, ale jakmile vešla máma to chování se ihned změnilo. Potom i chůva mi říkala, že ona netuší, co má dělat, když ten rodič vejde dovnitř, že to je psycho.“

Takže si to přestala řešit?

Ano. Měla jsem úmysl ze začátku, ale hned jsem narazila na maminku, protože její základní zakázka byla, aby Sebík přestal ječet, takže jsme se nemohli hnout z místa. Protože on si byl vědom opory matky, a při jakékoliv činnosti reagoval vřískotem a odběhnutím k matce. Takže já ze začátku neměla ani půl hodinu, že bych s ním byla sama. Takže jsem si řekla, že to nikam nepovede, protože rodiče chtějí mít klid, a to je jejich základní požadavek.“

A jak se v tom dá pracovat?

„No my jsme došly k tomu, že minimálně ty dvě hodiny musím být se Sebíkem sama. Máme dohodu, že jsem na vycházce a potom se vystřídáme.“

A jak se ti to podařilo domluvit?

„No já jsem řekla, že takhle dál pracovat nemůžu. Chtěla jsem v podstatě řešit něco jiného, ale došlo mi, že je to mimo. Ani se jí nedivím, že je v podstatě na zhroucení, tak jsem si řekla, že tohle je mimo mojí ...a když je sotva v přežívacím modu, všechny ty ostatní věci, ano jsem ze začátku jsem velmi chtěla, ale dokud není maminka v klidu, tak nemají žádný smysl.“

Takže s tou maminkou si to řešila?

„Ano. Já jsem řekla, že takhle pracovat nemůžu. Já jsem jejich první asistentka. Oni neměli zkušenosti a dlouho nám trvalo jen překonat to, že se může bez výčitek svědomí oddělit od Sebíka. Já jsem vlastně ze začátku byla neustále s jeho bratrem. Takže jsem měla v tomhle období čas pozorovat tu situaci a momentálně není možný o tom mluvit. Dlouho trvalo jen přesvědčit maminku, že je v pořádku, když není se Sebíkem. Že má alespoň čas na Sebíkova bratra. A pak jsme se dohodly na dalším postupu, na vycházkách. Takže já mám pocit, že na této asistenci řeším non-stop rodiče. Teď jsme celou zimu řešili ústav. Já jen čekala, kdy mi zavolají, že na asistenci už nejdu. Kolem toho se ze začátku kličkovalo. Já měla Sebíka jen párkrát v létě tady ve Filipovce. A potom, co se přestal řešit ústav a maminka zjistila, co vlastně asistence znamená, tak začalo další období, a to s pomočováním. Tak jsem čekala každý den, kdy přijde telefonát, že Sebík je v ústavu. Protože jsem běžně doma nacházela adresy. Běžně se telefonovalo. A asi tak v únoru, to ustávalo, zestabilizovalo se to, přestaly telefonáty. Měsíc byl dobrý. Dokonce už jsem pracovala i s kartičkama, venku poslouchal. A teď to začalo s tím jídlem a hovínkama. A ještě mi není úplně jasné, čím to nahradit. Zkoušela jsem modelíny, ale nepomáhá to. Je to novinka. Netuším, co s tím. Jsem z toho překvapená.“

Co ti pomáhá to zvládat?

„No na záchodě s ním musím být, dávat pozor. Často se stane, že už jde směrem k zadku. No tak jdeme na záchod. Jemu se líbí, že to může mačkat, a protékat přes prsty. S jídlem je to větší problém. Ještě v létě jedl samostatně. Jedl tak, že nebyl vůbec špinavý. Teď je jídlo všude. Jsem přesvědčená, že za některými z těchto věcí je školka, protože děti ze školky mají tyhle tendence.“

Takže je těžké jídlo, hygiena a maminka?

„Ze začátku to byla hlavně maminka, a teď je to celá rodina.“

Co ti s tou maminkou pomohlo?

„Přišla jsem na to, že nejlepší je ten čas, kdy vystoupí z auta, tak si s ní povídat. Jdeme dovnitř, dám Sebíka na záchod, chystá se svačinka, tak si povídáme. Jak se má a tak, věci, které nemají nic společného s dětmi, prostě bláboly. A mezitím se to zklidní. Všichni se zklidní. Vyrušíš jí z toho stavu a je to pak vidět i na dětech. Protože nejde uklidnit děti, když maminka není v pohodě. Takže si s ní povídám a všechno se pak uklidní a pak to jde.“

A co ti pomáhá se Sebíkem?

„No tak to zatím netuším, protože je to novinka. Dřív to bylo náhodný, teď už to dělá cíleně a je to pro něj hra. A a ni s maminkou nevíme. Řekla jsem jí, že se ještě podívám na nějaké možnosti. Maminka říkala, že byly jídla kdy to dělal. Ale to jsem nezaregistrovala a teď už cokoliv rozžvýká, vyplivne a mne si to v ruce. Neexistuje, že by to jídlo normálně prošlo. Ani čokoláda, kterou má oblíbenou. Dřív zabíral na šustivé věci, sáček v kapse, to hned přiběhl a já ho schovala. Ale s jídlem nevím.“

A jak zvládáš to, že je těžké se s maminkou dohodnout na vývoji dítěte?

„Nevím, no, pokud to nebude mít žádnou postupnost, tak to si můžeš sehnat někoho, kdo ho pohlídá. Dobře první kroky, které musí zvládnout, nácvik venku, tak to šlo rychle. Dostala jsem jen jednu možnost obrázkové aktivity s dítětem, to mám obrázky dobrot, sušenky, bonbony jako odměna za úkol, ale nic víc. Ona to po domácnosti nechce mít, že je to hloupost, že tam je prognóza

16 let. Některým věcem rozumím, že je to pro ní náročné, ale pro mě je to ubíjející. Protože na začátku to vzešlo i od maminky.“

Co jsi s tím dělala?

„Zkoušela jsem se zkontaktovat s organizací, kontaktovali mámu a naprášili mě mamince, která mi říkala, že jsem si ztěžovala. No a já na to, že mám pocit, že stagnujeme v IP a mě to ubíjí, a mám pocit, že mě dál nepustí. No a předtím jsem se připomínala, že bychom mohli jít dál. A teď jsem to diskutovala na školení a oni mi slíbili, že jí informačně zavolají a zeptají se, jak pokračuje práce na IP. No nevím, co bude dál.“

A bude se to nějak vyvíjet?

„Nevím. Jsem zvědavá. Očekávám to, protože maminka chce další asistentku a pokud by to vyšlo, tak uvidím. Ale stejně mám pocti, že maminka by radši jen paní, která by s ním ten čas trávila a nic víc jí nezatěžovalo.“

No a co ti pomáhá takto náročnou věc zvládat?

„No to běhání s tím tácem je pro mě psychohygienu. Není to sice prostředí úplně pro mě, ale po téhle práci mi ty bláhové řeči dělají dobře. Prostě tam přepnu, sice bych to nevydržela non-stop, ale z tohoto světa je to úplně nejideálnější rovina. Lidi se tam zabývají věcmi, které by mě nikdy nenapadly, prostě bublina. Sice tam chodím na tři hodiny, ale je to teď náročnější než u Anny. Ona je sice těžká, ale rodina je tam fajn.“

Jak si zvládla to čekání, co bude se Sebíkem dál?

„No pro mě bylo těžké to, že se na mě otáčela maminka, co si o tom myslím. Pro mě bylo těžké odpovědět. Nejde nikoho odsoudit, ať se rozhodne tak či tak. Já schvaluji oba názory. Ale nevěděla jsem, co jí na to říct, ani jestli třeba organizace na to má nějaký postoj, který bych pak jako asistentka taky měla reprezentovat. Nejtěžší bylo se k tomu nějak postavit. Já jsem jim řekla, že na jejich místě bych vyzkoušela týdenní respitní pobyty, kde by to dítě bylo. A když jsem to řekla, tak se mi ulevilo, protože ona po mě dlouho chtěla, abych se za každou cenu vyjádřila. Já mám v rodině taky postižení a viděla jsem, co to s rodinou udělalo. Takže v situaci, kdy to vypadá takto, tak jsem pro ústav.“

A co asistence u Aničky?

„Ze začátku bylo fajn, že jsem mohla být v tom integračním centru, kdy jsem mohla rychle odpozorovat některé poznatky. Ale to, co jsem považovala za nejlepší, tak se stalo noční můrou. Protože jsem měla pocit, že mi ji programují. Já jsem jí vyzvedávala ve škole, a pak jsem pokračovala v asistenci doma. No a když jsem tam přišla, tak se hned chystala domů. Byla jsem po těch dvou hodinách ve škole tak vyčerpaná, že jsem sotva zvládala dokončit asistenci do devíti večer doma.“

Co ti pomohlo?

„Zatnula jsem se. Věděla jsem, že jí programují. Stačí jí říct, že půjde domů. A já věděla, že to dělají. Jako někdo, kdo ví, jak je to s tím dítětem těžké. Tak jsem jim řekla, že když ví, jak tomu dítěti udělat zle, tak co jí neudělají dobře? To neumí udělat, protože kdyby to uměli, tak mi to dítě nemlátí hlavou o stěnu. No, tak já jsem to řekla na plnou hubu, kde se dalo a postupně to přestalo. Kde se dalo, tak jsem řekla, že je to tak. Nic jiného by nepomohlo. Víím, že se to dokázat nedá, ale

jasně jsem informovala, že vím, že to je vykonávané. Mezi řečí, při různých příležitostech, že jentady mám takový problém, jinde se mi to neděje.“

A co rodina?

„Tam fungují všichni. Tam tak dlouho nežijou s myšlenkou vlastního soukromí, že celá rodina funguje v tom, že když ty jsi tam i oni všichni, že je to normální. To mě překvapovalo. Ten fakt, že takovým způsobem to přijmout.“

Takže akorát u Sebíka je to s tou maminkou horší?

„Jo, ona rezignovala, a já se jí nedívám i vzhledem k té diagnóze dítěte.“

Jaktože tam přesto stále chodíš?

„No asi proto mě ten obrázkový systém nejvíc mrzí. No učím se. Moje základní motivace, proto jsem i tu, je, že se učím. Učím se, a ještě mi za to platí. Beru to jako zkušenost. Proto mě mrzí, že s ní tak pěkně funguju a ráda bych rozvinula ten potenciál i u Sebíka. Nemám důvod to nezvládnout a zároveň vím, že to bude znít hnusně, ale i když něco poškodím, při tom procesu, tak vlastně nic nepoškodím. Takto to cítím. Víím, že všechny ty aktivity jsou rodině prospěšné, proto vůbec nepociťuju, že mám své sobecké motivy. Tím, že se něco naučím a maximálně něco to dítě naučím. I kdyby něco pokazila, tak to nestihne mít ten efekt, u toho dítěte. No a u Aničky se učím. Ta mě neskutečně mnoho věcí naučila. Tam si dovolím zkoušet věci, které si najdu. Nápodoba s básničkou, a tak. A ona ovládá celý systém, který já můžu přenést na Sebíka.“

Pomáhá ti organizace?

„No měla jsem jednu supervizi. Zajímavé jsou ty školení, ale spíš bych brala přímé aktivity pro děti s autismem, čistě zaměřené na aktivity. Rovnou co se dá dělat. Protože já těžko nacházím. Furt je to stejný systém. Našla jsem hodně aktivit, ale pro moje děti s těžším postižením se těžko hledá.“

Co děláš ve volném čase?

„Chodím do divadla, na balet a na pivo samozřejmě a nic víc nestíhám. Jsem překvapená, že tohle stihnu.“

Rozhovor 3

Věk: 28

Vzdělání: VŠ Bc., humanitní obor

DPP

Jak dlouho asistuješ?

„Asistovala jsem jeden rok. Jeden den v týdnu. Zakázka rodičů byla dělat s dítětem ABA terapii.“

V čem to pro tebe bylo náročné?

„V tom, že já jsem v podstatě nevěděla, co mám dělat. Byla jsem v tý ABA terapii bez supervizora. Ono mě to sice bavilo, on byl roztomilej a občas se něco povedlo, a to mě motivovalo k další práci. Ale věděla jsem, že to dělám blbě, ale nevěděla jsem co. Neměla jsem informace. Další problém byly přípravy. Ty jsem si dělala hodně, ale nebyly placené.“

Ještě něco?

„No taky byla nešťastná maminka. Potřebovala podpořit a já se jí ani nedivím. ABA je náročná na rodiče. A on s tím přišel tatínek. Ten ale chodí do práce, a tak ji s ním dělala máma. Taky jsem občas měla pocit jako by se ta moje role kryla s rolí terapeuta.“

A co jsi s tím dělala?

„Povídala jsem si s ní o dítěti. Naslouchala jsem. Snažila jsem se jí rozumět a potvrzovat jí, že je to těžký.“

A co jsi dělala s tou bezmocí z ABA terapie?

„No já v podstatě nevěděla, co dělat. A tak jsem chodila na kurzy, supervize, a sbírala nápady, co bych mohla zkusit. Ono bylo nejtěžší ho k něčemu motivovat. Říkal o věci gesty, měl rád televizi, tablet, bonbóny, ale motivace u něj byla nízká. Snažila jsem se o další krok, jmenovat věci, ale na Slovensku nás vraceli o krok zpátky, že je ještě brzo.“

A co ještě ti pomáhalo?

„Obecně mi pomáhá rodina. Manžel mě doma vyslechne. V organizaci jsem párkrát byla na supervizi. Taky jsem využila individuální supervizi. Pomohlo mi hlavně tu asistenci uzavřít. Taky jsem mluvila o tom, že vím, že to dělám blbě ale nevím, jak to dělat líp. Dostalo se mi potvrzení, že se nediví, že mě to frustruje a taky mi pomohla se rozhodnout s asistencí už nepokračovat. Taky mi pomohlo to vědomí, že můžu pomoci alespoň té mamince a podpořit jí. Furt jsem věděla, že když tam přijdu, tak alespoň maminka si odpočine.“

Ještě něco, na co si vzpomeneš, že bylo náročné nebo ti práci pomáhalo zvládnout?

„Ten táta byl zvláštní. Já už když jsem s tím klukem pracovala ve školce, tak jsem ho viděla, jak nás šmíruje. Byl to takovej blbej pocit. Byla jsem nervózní z kontaktu s ním. On měl nároky a čekal, že to bude supr. Ale tím, že ten kontakt byl malej, tak jsem to neřešila.“

Ještě něco k tomu dítěti?

„No obecně bylo těžký, že měl malej zájem. Snažila jsem se ho motivovat, ale nešlo to. Byl úspěch, když se vůbec podíval. Bylo těžký, že to nejde. Možná kdybych to líp zvládala, tak tam ještě jsem.“

Těžký bylo taky jeho problémové chování, při odchodech ven byl agresivní, kousal, řval. Tak jsem to podle ABA terapie ignorovala, a taky se tomu snažila předcházet. Teď zpětně vím, že jsem si to měla zapisovat.“

Přesto jsi tam vydržela rok.

„Jo tak ono nebylo nic jinýho a říkala jsem si, že by to mohlo někam vést. On byl schopnej si o věci říkat. Taky to bylo těmi nároky rodičů, čekali hodně.“

Co ti pomáhalo tam zůstat?

„To, že jsem ho měla ráda. Měli jsme vztah. Byl se mnou moc rád a to bylo příjemný, motivační. Ráda jsem s ním chodila ven. Pak jsem ho jednou potkala s jinou asistentkou a on se ke mně hlásil. Šel za mnou a vedl si mě za ruku. Furt přemýšlím nad návratem.“

A jak ti mohla ještě pomoc organizace, aby se ti líp pracovalo?

„Určitě kurzy. Fajn bylo, že čas na ABA kurzech se mi započítával do odpracované doby a dalšího vzdělávání. Taky byla dobrá supervize a že mi do toho moc nepovídali, protože o tom, taky moc nevěděli. Ale chyběli mi kurzy.“

Rozhovor 4

Věk: 50

Vzdělání: SŠ

HPP 0,5

Jak dlouho už asistujete?

„Přes tři roky.“

A máte to na hlavní pracovní poměr?

„Ano.“

Máte k tomu ještě jinou práci?

„Ne.“

Jaké děti máte na starosti?

„Dva autistický chlapce. Jednoho ve druhý třídě, tomu bude 10 let a druhýmu je 14 let, jde do šestý třídy.“

A co je pro Vás v té práci nejnáročnější?

„Myslím si, že nejnáročnější je to ve škole. Jelikož jsem osobní asistent a nejsem tam zaměstnaná, takže jsem tam na to jakoby sama. V podstatě to nikoho jinýho moc nezajímá, takovej pocit tam z toho po těch třech letech mám.“

Co s tím děláte?

„Snažím se to nějakým způsobem tu asistentku pedagoga nebo paní učitelku zapojit, jenže ta snaha je vždycky chvilková. Chvilku to funguje a pak zas ne. Vynaložím veliké úsilí, aby se o to dítě zajímal někdo jiný než já, pocitově.“

Co ti v tom pomáhá?

„Ta víra, že mu pomáhám se někam zařadit, jinak moc ne. Je to osamělý zaměstnání. Oni ty ostatní to mají složitější s tím zapojením. Protože ta učitelka tam má docela dost dětí. Má tam jednu asistentku pedagoga, takže svalovat vinu na ní to nejde. Prostě tak to je. Nemyslím si, že by v někom byla chyba. Tam se to musí změnit systémově.“

Pomáhá Vám organizace?

„Určitě. Tyhle věci probíráme vesměs na schůzkách. Je to pořád stejný. Já si myslím, že to je problém té práce. Ne, že by to dělala špatně organizace nebo, že by ty lidi nechtěli být zapojeni, ale zkrátka ta jejich práce spočívá v něčem jiným.“

Takže povaha té práce vlastně vede k osamocení?

„Myslím si, že to tak je. Nemám pocit, že by za to mohlo okolí. S tím se nedá nic dělat, s tím se člověk musí poprat sám.“

Chodíte na supervize?

„Jo, je to příjemný. Supervize jsou dobrý, tam se o tom dá popovídat. Vím, že ty pocity máme všichni stejný. Tam se z toho dá vypovídat.“

Co Vám to dává?

„Dává to povzbuzení. Ten problém se týká té práce, ne toho okolí, který by to chtělo záměrně ztěžovat. Ale ta práce taková je. Je to psychicky náročnější. Nezdálo se mi to, ale teď už to můžu říct po těch třech letech. Dlouhodobě se to z tohohle důvodu dělat nedá. Inkluze je nařízená, ale ty podmínky k té práci nejsou takový, jaký by měli být. Ne, jen vůči těm dětem, ale i vůči těm asistentům.“

Co Vám pomohlo v tom být?

„Tak ty děti mě zajímaj. Chtěla bych taky vidět nějaký výsledek, který samozřejmě neuvidím, protože takhle dlouho s nimi nebudu do té dospělosti. Takže i ten posun těch dětí tam samozřejmě je, ale ten výsledek, který by z toho měl vzniknout, že to dítě bude soběstačný určitým způsobem, tak to já neuvidím.“

Takže pomáhá, že vidíte posun u dětí?

„Jo. Určitě mi to dělá radost, ale před těma dětma je dlouhá cesta a člověk neví, jestli to do budoucna ten význam vůbec bude mít a to vědomí je nepříjemný. Má to cenu? Bude to vůbec v budoucnu k něčemu dobrý?“

Co v tomhle pomáhá?

„No že to takhle v tom životě prostě chodí. Já si takhle filozofuju sama se sebou.“

Mimo tu osamocenost je tu ještě něco další náročnějšího?

„No já bych úplně neřekla, že se cítím osamělá, zkrátka je to tak daný. Tam vlastně té práce nejvíc udělá člověk a v podstatě nikoho jinýho to moc nezajímá.“

Dělejte si co chcete dokud to funguje.

„Přesně tak. Mě třeba vadí... já to chápu z jedny strany, ale ono se s tím moc nedá dělat. Ta kapacita tam není. Já za tou učitelkou jdu a řeknu, že budeme dělat tohle a ona řekne dělejte si co chcete. To není dlouhodobě snesitelný. Tam není nikdo, kdo by o tom se mnou mohl diskutovat. Jestli je to dobrý, prostě to tak je. Proto to dlouho dělat nechci.“

A je tam nějaký školní psycholog nebo speciální pedagog?

„No to jsou takový podle mě jenom ty papíry, dotazníky. Oni mi řeknou, že jsem dobrá, že je to takhle fajn. Ať to dělám takhle dál. Ono to funguje, takže je to dál nezajímá. Protože oni nemají vlastně žádnou starost. Ale ta zpětná vazba od tý školy tam není. Nebylo to ani ve školce. To dítě vlastně nikoho nezajímá, mám ten pocit a to není příjemný. Je to jenom papírově.“

Něco mimo tenhle pocit, co by bylo náročnější? Ve vztahu k rodičům k dítěti?

„Ne.“

Nějaké scénky dítěte?

„Tak to pro mě není zátěž jako taková, to k tomu patří.“

Čím to je?

„Tak asi že jsem starší. Vychovala jsem svoje děti. Pro mě je to takový spíš přirozený. V tom nemám problém.“

A s rodiči se pracuje dobře?

„Jo, s nima se domluvím vždycky. Jediný co, že když je dítě nemocný, tak se to dozvím po cestě do práce. A teď honem co s tím, protože potřebuju hodiny, tak se to řeší dovolenou. Jenže oni taky nevědí. Tak to je taky taková věc, se kterou se nedá nic dělat. No a s těma druhejma rodičema s nima se taky vždycky domluvím. Tam byl problém se školou, tak to jsem jim pomáhala řešit. Tak oni ty učitelky toho mají taky hodně a ten prostor tam není, oni z toho taky musí být unavený.“

Takže máte náhled na ty učitele, ale stejně Vás to štve?

„Štve mě to, protože na ty učitele školství klade veliký nároky. Takže ten učitel, aby měl prostor na tyhle žáky moc není.“

Máte příležitost tyhle pocity někde ventilovat?

„Úplně ne. Když bych s tím zatěžovala rodiče, tak jsou smutní a zkoumaj proč to tak je. A já na tu učitelku nechci házet, že by to dělala špatně. Já jí obdivuju. Já bych to nedělala za těchto podmínek. Já si myslím, že je to nastavený špatně celkově. Oni dostali nařízení zezhora, budete tam mít tyhle ty děti a asistenty a teď dělejte co umíte. Třeba to tak není, ale je to můj pocit.“

Zůstává to tedy ve Vás tenhle pocit?

„No já to řeším sama se sebou. Dospěla jsem k tomu, že to dlouhodobý zaměstnání není. Já taky budu brzy končit. Tak ty tři roky si myslím, že je maximum.“

Jak hodnotíte spolupráci organizace?

„No já když jsem potřebovala podporu, tak jsem jí vždycky dostala. Tam já problém nevidím vůbec žádný. Myslím si, že to ocenění od nich je slušný. Ale já nemám srovnání. Kdykoliv jsem s něčím přišla, tak to řešili. Když byl problém ve škole, ve školce, tak to řešili a z toho vznikly lepší podmínky pro asistenty.“

Co začátky?

„Tak v té škole to bylo dobrý. Už jsem měla zkušenosti ze školky. Tam jsem si prožila své. Tam to nefungovalo a moc jsem nevěděla. Tam si byla sama za sebe jako asistent a organizace moc nefigurovala. Ale jakmile jsem přišla s tím, že se mi to nelíbí, že za mnou nikdo nestojí, že žádný pravomoci nemám, ale používám je tam. To byly těžký tři měsíce, ale organizace přišla a jednala s nimi a ve škole už to fungovalo automaticky.“

Jak jste se do organizace dostala?

„No já si udělala kurz, obešla jsem tři domovy důchodců a fungovalo to tam šíleným způsobem. Bylo to tak neúnosný, že jsem hledala dál a shodou okolností jsem narazila na děti místo na důchodce a přehodnotila to.“

A předtím?

„Vedla velkou společnost, hotely, restaurace, veliký rodinný. Byla jsem z toho unavená, tak jsem si šla udělat kurz. Potřebovala jsem změnu. Ono to bylo navíc kousek od Jedličkova ústavu a dělali se pro ně různé akce, turnaje, spojený se sportem.“

Co teď až skončíte?

„Dám si tak dva měsíce volno. Budu na venkově, pěstovat ovoce, zeleninu a uvidím.“

Jak se vlastně odreagováváte?

„Hodně čtu, cvičím, zahradničím. Koníčky se věkem změnily. Dřív jsem hodně sportovala, to už teď není na prvním místě. Hodně na zahradě dělám. Mám kočku, psa. Přesunula jsem se do klidnějších koníčků.“

Ještě něco, co Vám v téhle práci pomohlo?

Moje povaha, když se do něčeho zakousnu tak u toho chci být. Možná ta práce předtím, že jsem byla zvyklá na ledacos.

Jak by mohla víc pomoci organizace?

„Těžko říct. Pro mě to fungovalo dobře. Co jsem řekla to se změnilo. No já když mám problém, tak jdu a řeším ho. Já se problémy vnitřně neužívám, já jdu a řeším to. Sama problémy nevyřeším, jsou potřeba k tomu i ti ostatní, tak jdu a řeším to s nimi.“

„Možná bych i v téhle práci pokračovala dýl, ale já jsem se rozhodla změnit život úplně. Takže se stěhuji na ten venkov, i z toho důvodu končím. Možná i tam v tom budu pokračovat. Nevím. Dám si pauzu a promyslím si co chci dělat. Uvidím. Není to jen tři roky a dost, není to konec jen protože je to náročný, ale i to rozhodnutí změnit ten život k tomu přispělo.“

Kdyby se něco mohlo změnit, tak, aby ty podmínky k práci byly dlouhodobější, co by to bylo?

„To vůbec nevím. Musely by ty školy mít lepší podmínky. Mít zaškolený asistenty, který rozumí tomu problému a těm dětem. Asistentky, který to zajímá, protože tam jsou učitelky, které nemají speciální pedagoga, ale jsou zaměřené na normální děti. Odborníci, asistent se vzděláním, ne rychlé vzdělání a zájem a musel by být zaplacený, aby ho to bavilo. Finance a odborníci. Ne SPC, co se objeví jednou za půl roku. Pak by to mohlo fungovat. Protože ty učitelky nebo i ty asistenti, kteří nemají to vzdělání, pak můžou tomu dítěti uškodit a z toho jsem znechucená. S inkluzí v téhle podobě pak nemůžu souhlasit.“

Možná by stačil školní speciální pedagog, který by to koordinoval...

„Taky si myslím...“

Rozhovor 5

Věk: 36 let

Vzdělání: VŠ Bc.

DPP

Jak dlouho už děláte osobní asistenci?

„Tak dva roky.“

U jakých dětí?

„V současné době mám jedno dítě s ADHD.“

Ještě nějaké dítě?

„Ne. Měla jsem v plánu, ale chtěla jsem si vyzkoušet, jak mi to půjde. Myslím, že s dětmi s ADHD mi to jde nejlíp a školní asistence, ale bohužel to tedy moc není.“

A úvazek?

„DPP.“

Mimo to i jiná práce?

„Teď mám nastoupit jako ostraha objektu a dříve jsem pracovala v oblasti bankovníctví.“

A co vás vedlo k asistenci?

„Tehdy jsem byla na volné noze a dřív jsem učila na praktické škole. Suplovala jsem a chytlo mě to. Chtěla jsem zjistit víc, o tom, jak fungují děti s ADHD a pomáhat jim, protože mám kamaráda s ADHD a vím, co to pro ty lidi je.“

Co je pro vás v asistenci nejnáročnější?

„Tak asi nejnáročnější je, když se o něco zarazím, o nový problém, který je potřeba řešit, protože děti s ADHD si neumí říct o to, co potřebují. Takže se třeba zarazím o potřebu pohybu, o potřebu toho, aby se vylítal. Třeba ten chlapec si řekl, že by rád na zahradu, ale bohužel to není možné, protože on má problém, že se bojí hmyzu.“

Co považujete za stresující?

„Jsou těžké chvíle, ale jinak se snažím to brát takové jaké to je. Třeba když dítě dostane záchvat vzteku a nemůžete přijít na to, co se s ním děje. Nebo když začne kvůli něčemu dělat scény.“

Jak reagujete?

„Tak já se snažím přijít na to, co mu vadí. Snažím se ho uklidnit. Když vím, co mu vadí, tak se snažím hledat kompromisní řešení.“

Co rodiče a organizace?

„Tam je to v pohodě, komunikujeme. Rodičů se třeba ptám, jestli není unavený nebo neměl nějaký stres.“

Co vám pomáhá?

„Pomáhá mi hlavně vidět, že se to dítě zlepšuje, že se to někam posouvá. A že já k tomu můžu přispět. I to že jsem kreativní a baví mě vymýšlet třeba hračky nebo jak něco obejít, nějaké finty. Třeba to dítě touží běhat po venku a není to možné, tak se snažím vymýšlet, jak si hrát. Třeba chlapeček rád vyhazuje míčky, a tak ho nechám to vyházet a pak děláme aktivitu a na tu jsme přišla náhodou, že si bereme ty míčky a zábavnou formou uklízíme. Bereme míčky po dvou a házíme jeden pro nás, jeden pro knížete. Anebo vymýšlím plyšáky, odměny. Teď musím vymyslet odměnu, když napíše úkol nebo něco zvládne.“

Chodíte na školení nebo supervizi?

„Na školení chodím. Chystám se na kurz pracovníka v sociálních službách. Ráda bych udělala i kurz asistenta pedagoga.“

Vnímáte supervizi jako prospěšnou?

„Určitě je dobré, že to tu je. Kdybych si s něčím nevěděla rady, že s tím můžu přijít. Zatím jsem jí ale nevyužila, protože vím.“

A co školení?

„Tak pro mě byly užitečný kurzy první pomoc, nebo na videotrénink. To určitě, protože jsem si všimla, že spoustu dětí s ADHD si neumí hrát. Určitě by mě bavilo naučit se točit video-návody.“

A co spolupráce se sociálními pracovníky?

„Jo tak IP jsme teď zhuštěli. Protože chlapeček se výrazně zlepšil. Jen je třeba doklepnout motoriku, hru, sociální dovednosti. Včera třeba vyběhl a měl za úkol pozdravit a zase se vrátit. On, když vidí někoho jít, tak to využívám, aby se soustředil na úkol. Což je důležitý. Minule šel, ale zdržel se, tak teď musím vymyslet nějakou motivaci. Líbí se mu dostávat odměny.“

Ještě něco, co by bylo náročné v práci? Rodiče organizace?

„Ne. Rodiče i organizace jsou super. Rodiče se mnou táhnou za jeden provaz i sami si řeknou, co je potřeba. Což je výborný. Já myslím, že je to v pohodě a já už to zvládám v klidu. Vzhledem k tomu, že jsem dala suplování na učilišti, který už z části zanikl. Ještě jsem tam v kontaktu s lidmi, dětmi. A když jsem dala suplování tam, děti pubertáky, kteří měli hodně problémů v chování. Tak když jsem dala je, tak už dám všechno. Tam jsem měla dvacet dětí, tady mám jedno.“

Co vám pomáhá nejvíc to dítě zvládnout?

„Tak nejvíc mi pomáhají tipy s knížek, kde si hledám jak to oživit. Teď jsem narazila na knížku Jak se učí živě. Nebo se snažím přijít na nějaké nápady. Hledám si v psychologický literatuře, cvičení na internetu, zkouším Waldorfskou pedagogiku. Jenomže bohužel tady si ty pomůcky musím kupovat a ty Waldorfské hračky bych ráda použila, jenomže ty ceny a pořizovat to pro jedno dítě. Jinak ta hernička má plyšáky a ty má taky rád.“

A jak je?

„No on je v pohodě. Na učilišti byly horší. On si dá říct, i ty rodiče se ho snaží nějak vést. Na učilišti byly i děti z Klíčova.“

Co vám na něj zabírá?

„No učím ho, aby si řekl o něco. Snažím se mu jít příkladem, protože děti napodobují.“

Rozhodil vás někdy?

„Jo, když jsem zapomněla na plyšáka, on brečel.“

Co pomohlo?

„No snažím se nezapomínat, na plyšáky, na odměny, protože je návykové stvoření a rituály jsou pro něj důležité. Snažím se být i důsledná, protože on to zkouší. Testuje hranice. Takže se snažím mít ty mantinely, nastavit hranice, že něco není možné, dokud není něco splněno. B není možné, pokud není hotovo A. To jsem zkusila na tom učilišti. To mě naučili děti s poruchami chování. Myslela jsem, že s nimi půjde i nějaká intelektuální činnost, jenže už první hodinu to na mě zkusily. Vzpomněla jsem si na tu knížku od toho psychologa a začala jsem to dělat tak, že jsem jim zadala úkol, a když se nedalo, tak jsem řekla dobře budete mít víc práce na doma, nebo byly po škole místo fotbalu. Párkrát dostaly úkol, nedonesly, tak pětka. Vedla jsem je k tomu, aby pochopily, že to nemá smysl dělat věci z kterých nic nemají. Oni to dělali, protože se jim to vyplácelo a zabralo to. A zabralo to, jednou začaly dělat binec a ten největší syčák vstal a řekl, aby toho nechaly, protože z toho nic nemají, když zlobí a já věděla, že jsem vyhrála. Já věděla, že je to o tom nastavení hranic.“

Přenášíte ty zkušenosti do asistence?

„Ano. Tak třeba využívám ty principy, že B není možné, pokud není splněno A. Nedostane odměnu nebo limonádu, dokud není splněno.“

Co když dostane záchvat vzteku?

„No jednou už nechtěl nic dělat, protože byl unavený a pak jsem se dozvěděla, že byl na logopedii. Ono je to pro ty děti přeci jen náročné.“

Co pak děláte?

„No snažím se s ním domluvit. Třeba aby udělal aspoň půlku a zbytek si udělá doma. Snažím se s ním domluvit, aby to bylo po dobrém.“

Kde berete trpělivost?

„No tak já se starala o tři sourozence a vím, že každý má tu laťku jinde. Snažím se brát ty lidi jaký jsou. Třeba si dám relax po asistenci. Nejdu už ten den nic dělat, nebo si pustím hudbu. Odpočinu si výborně ve sboru v neděli, pak si dám procházku a tím, že já jsem v klidu, pak i to dítě je v klidu. Taky jsem zvyklá se učit, soustavně na něčem pracovat. Waldorfská pedagogika mi pomáhá, najdu si tam to tvůrčí, u toho si odpočinu, a i ten kluk je tvůrčí, i na hudbu. Zkoušeli jsme i tvořit, vypichování do vlny. Tvoříme, je to i uklidňující pro něj. Snažím se být vyklidněná. Chodím i na osobnostní rozvoj, na tréninky. Tam mě naučili, že si nemůžeme vybrat do jaké situace se dostaneme i okolnosti, ale můžeme si vybrat, co s tou situací uděláme. Třeba na tom učilišti, tam jsem mohla klidně ustoupit, jít pohodlnou cestou nebo jsem mohla zkusit něco udělat, aby byla šance, že to přežijeme. Já si vybrala tuhle možnost a myslím, že to bylo správné rozhodnutí. Snažím se vybírat si možnosti, co dělat, jak zareagovat, chystat se dopředu, hudbu a tak.“

Co když vás rozhodí?

„Snažím se to ustát, i pro to dítě není dobré, když jsem rozhozená. Dávám si třeba chvílku na přemýšlení nebo mu v klidu zopakuju: ‚Dobrý, v pohodě, pojd' vyřešíme to.‘, nebo mu řeknu: ‚Tak co kdybychom si dali teďka čas?‘. Je dobré si dát prostor.“

Co by mohla organizace mohla udělat, aby se vám líp pracovalo?

„Tak pro mě by byly dobré ty pomůcky, hračky, stavebnice, křídla na připnutí a blbnutí. Oni hodně těžší z toho, co si přinesou. Mohlo by tu být víc kreativních hraček.“

Ještě něco, co vám v náročných situacích pomáhá?

„Tak určitě hudba, že jsem pustila hudbu, nebo když zlobil, tak já jsem si sedla a řekla jsem, že dobrý, tak nebudeme pokračovat dokud... Že jsem přemýšlela na co si vzpomenout, nebo co zkusit. Nebo, že se snažím s tím dítětem mluvit. Že to není jen o mě, ale i o něm. Povzbuzovat ho, aby mi řekl, když má problém, co mu vadí, nebo tipy z knih.“

Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 6

Věk: 26

Vzdělání: VŠ Mgr. Humanitní obor

DPP

Jak dlouho děláte osobní asistenci?

„Je to přes tři a půl roku.“

Jaké děti máte na starost?

„Holčičku s mozkovou obrnou, zrakovou vadou a epilepsií a holčičku s kombinovaným zdravotním postižením.“

A co je pro Vás v té práci nejnáročnější?

„To nejnáročnější, a to z čeho jsem měla vždycky největší obavy je zdravotní stav toho dítěte, právě epilepsie. Když jsem s ní zůstávala, i když minimálně, sama, tak jsem měla strach, že tam přijde ten epileptický záchvat. Ještě jak je to s těma léky komplikovaný, jestli podávat nebo nepodávat, tak tam to bylo takový, že jsem věděla, že bych měla, a toho jsem se nejvíc obávala. A u té druhé holčičky to bylo taky kvůli tomu zdravotnímu stavu. Ona má těžký postižení, tak tam jsem se musela hodně učit i takový zdravotnický úkony jako odsávání, zvyknout si na ten zvuk, který vydává trachea, naučit se vyzorovat, jestli se dusí nebo nedusí a taky má epilepsii, tak tam ty záchvaty taky mohly přijít, ale těch jsem se nebála tolik jako spíš právě toho když ještě jedla orálně, teď už má teda zavedený peg, ale za mě to ještě neměla, tak tam jsem největší strach měla jestli to vykašle anebo už se dusí. A u ní by to poskytnutí první pomoci bylo přeci jen jiné než u běžného dítěte. Takže nejvíc jsem měla obavy z toho zdravotního stavu, abych to zvládla, něco nepodcenila, a jak bych měla postupovat. Tam to bylo hodně specifický, tak to nebylo vidět co bych měla dělat nebo ne. Tak jsem věděla, že bych volala záchranku, ale stejně to pro mě bylo nejvíc stresový.“

Co Vám v tom pomáhalo?

„Tak mě za první u obou dětí, co mi hodně pomohlo byla ta komunikace s maminkama. To bylo skvělý zaučení od nich. Takže tam jsem měla velkou oporu. Se vším mě seznámily. U obou jsem ze začátku byla hodně času i s nimi. Hodně to bylo postupné, kdy jsem s ní zůstávala sama. Takže tím procesem a vším mě zaučily oni. Měla jsem asi opravdu štěstí, že jsem narazila na velmi příjemný maminky, který mi pomohly to překonat a zvládnout a pokaždé mi poradily co dělat.“

Čím to, že byly maminky tou velikou pomocí?

„Určitě informacemi. Velmi detailně mě seznámily s potřebami dětí, s rizikovými situacemi, co by mohly nastat a řekly mi co v nich dělat. Vždycky byly na příjmu. Věděla jsem, že jim můžu zavolat a dohodnout se na dalším postupu. I tím, že netlačily a nechaly na to na mě, kdy se budu cítit kompetentní v těch situacích. Nebylo to tak, že by mi to jednou dvakrát ukázaly a pak řekly, tak tady máš dítě a zůstaneš s ní celý den sama. Takže jsem cítila i oporu v tom, že to nechávaly na mě, kdy se budu cítit kompetentní být s tím dítětem sama.“

Jak jste se dostala k asistenci?

„Přes FB, tvůj inzerát.“

A co předtím?

„Studovala jsem pedagogický obor. A před asistencí jsem asistovala přes UK. Tam to bylo specifický, noční asistence u holky, co taky studovala a měla svalovou atrofii. A tam to bylo o něčem jiným. Ona mi poskytovala ty informace, co vlastně chce a u toho jsem dělala jako dobrovolnice přes Okamžik. U jedné rodiny, kde byly oba rodiče nevidomí.“

A jaká byla motivace asistovat?

„No tak vzhledem k tomu, že jsem ze začátku směřovala spíš do speciální pedagogiky, tak mě lákala ta možnost naučit se pracovat a víc poznat ten život člověka s postižením, s čím se musí vyrovnávat a tak. Taky náhodně to začalo tou asistencí u té vysokoškoláčky, taky přes inzerát na FB a díky ní jsem reagovala na další inzerát, který byl podobný. Taky šlo o dítě s postižením. Zajímalo mě, jaký je to v reálu, v tom životě. Jedna věc je znát ty diagnostický kritéria té nemoci a něco jiného je vidět s čím to dítě bojuje, a to mě na tom nejvíc lákalo a bylo to pro mě největší motivací. Šla jsem do oblasti, která pro mě byla hodně neznámá. Do té doby jsem neměla nikoho blízkého nebo známého, který by měl nějaký zdravotní postižení. Chtěla jsem líp poznat ten jejich svět, s čím opravdu musí bojovat, jaký jsou ty bariéry.“

Považujete to za stresovou práci?

„Nehodnotila bych to tak. Jsou tam chvíle, kdy se člověk víc bojí, ale stresový to pro mě nebylo. Spíš poznávací i pro mě samotnou. Co je pro mě náročný s čím se vyrovnat. Pro mě ta práce byla motivující, že jsem se musela vzdělávat, víc se dozvídat třeba o tý diagnóze, i zdravotnický věci, a to mě na tom bavilo, že to není žádný stereotyp. I to dítě je motivací, když vidím, že je se mnou šťastný. Takže to mě na tom bavilo, to vzdělávání a poznávání.“

Jak hodnotíte vzdělávání v organizaci?

„Já, když jsem začínala tak s vedoucí služby jsem spokojená byla, ale se sociální pracovníci, když jsem měla poznávací schůzku s rodinou, tak mě do toho spíš tak hodila, moc to neřídila, a nebýt maminky, která mi ty informace dávala a ptala se... Tak jsme si to hodně řídili sami a ona mi tam chyběla jako opora. Obzvlášť u dítěte, kde je kolem ní spousta zdravotnických úkonů, které jsou na hraně osobní asistence, jestli bych je měla dělat nebo ne. Ona se mi pak omlouvala, že byla unavená. A teď se to zas celý změnilo a mě se líbí ten koncept toho, že když jde nový asistent do rodiny, tak je tam s ním sociální pracovník a společně tam jsou nějaký čas, aby se vyhodnotilo co do těch úkonů asistence patří a co ne. Přesně tohle mi u té holčičky chybělo. Tam nebýt dobré komunikace s maminkou, která se mnou trpělivě tímhle procesem prošla, tak by se mi to zvládalo mnohem hůř, než kdyby to byl rodič, který mi to jednou řekne a pak mě v tom nechá. Tam bych se cítila hodně vystresovaná. Ty úpravy služby hodnotím pozitivně. To jsou přesně ty věci, které mi na začátku chyběly.“

A co supervize?

„Chodila jsem, asi třikrát, možná čtyřikrát. Ale tím, že jsme to měli v rodině jasně nastavený a nestala se mi žádná krizová situace, kterou bych si nevyříkala s rodinou a i tím, že jsem asistovala v domácnostech, a ne ve škole, tak jsem měla pocit, že nemám co přinést. Ale i tak to bylo skvělý. Ráda jsme si poslechla ostatní, a hlavně mě to víc motivovalo k té práci. Potom jsem si uvědomila, že jsou jistý věci, který můžu sdělit a který mi pomohly. Třeba když jsem se cítila vystresovaná z toho, co s tím dítětem mám dělat, protože ona komunikuje jenom úsměvem nebo pláčem, tak je

těžký jí na delší dobu zabavit. Tak jsem si říkala, co bych s ní v tom volném čase mohla dělat, jak jí motivovat a zas nevím jaký ty dopady těch činností tam jsou, jaký další aktivity vymyslet. A když jsem si to tady rozebrala, tak jsem si uvědomila, že těch aktivit spolu děláme hodně, a i pro ní je to zatěžující, kdybychom celých těch pět hodin nebo kolik tam jsem něco dělaly. Takže jsem dostala dobrou zpětnou vazbu, konsolidaci a uklidnění. Takže ta supervizorka byla skvělá. Předtím jsem byla na supervizi v jiné organizaci a tam jsem byla zklamaná. Supervizor se zaměřoval na spíš na sebe, chlubil se a potom jsme dělali Bálintona a byly nuceni odpovídat a bylo to hodně hodnotící. Takže jsem z toho neměla dobrou pocit a ani sem se mi pak nechtělo a tady jsem byla úplně nadšená ze supervizorky.“

Co ty supervize dávali?

„Pocit kompetence, že dělám to, co můžu nejvíc a víc to motivovalo k té práci. Třeba když jsem se cítila trochu vyhořelá v těch aktivitách, jestli to dělám dobře nebo nedělám. Potom co jsme si to tady rozebrali a podívali se na to z jiného úhlu a došlo mi, že to dělám dobře, že nemá smysl se cítit vystresovaná a tlačit na sebe. Zase mi to obnovilo tu sílu.“

Co ještě pomohlo?

„No to byl v souvislosti s individuálním plánem. To jsem ještě přemýšlela, co by se ještě dalo dělat navíc. Tak jsem se znejistěla tím, co by ještě šlo nebo nešlo. Takže to bylo v důsledku toho a pak krátce na to byla supervize, tak jsem si uvědomila, že to, co spolu děláme je dost. Tam pak přišly i náměty od maminky, která mi řekla, co má nebo nemá ráda.“

Byly i jiné důvody jít na supervizi?

„No tak byla to povinnost jít 3x za rok. To byl první důvod a potom už jsem se i těšila. ale častěji jsem nechodila. Když jsem sem šla, tak jsem ani neměla téma k řešení. Spíš jsem se těšila i na příběhy ostatních.“

A co školení?

„Prošla jsem bazální stimulací. Jinak jsem kurzy absolvovala spíš mimo. Témata mě zaujala, ale termíny mi moc nevyhovovaly, protože jsem chodila do školy i primární prevenci jsem dělala, takže jsem spíš hledala alternativy jinde z časových důvodů. Třeba první pomoc. Maminka se mě ptala, jestli jí mám, takže to mě motivovalo i kvůli skautu, protože jsem byla zdravotnice na táborech. Takže jsem si dělala zdravotnickej kurz od červeného kříže. I v té nabídce, když jsem nastoupila, tak mi vedoucí služby říkala, že to zrovna proběhlo předtím, než jsem nastoupila. Ale to bylo jen jeden den, takže bych to stejně nechtěla, protože jsem chtěla kurz na 40 hodin a to chápu, že nemůžou úplně zajistit. Pak jsem chodila na konference.“

Jaký jste měla úvazek?

„DPP na 15hod. týdně. Tři dny po 4-5 hodinách. Záleželo na domluvě s rodiči. Doprovázela jsem na hypoterapii, na plavání, ale to se měnilo a navyšovalo se to. Záleželo i na mých časových možnostech, a to mi vyhovovalo, že jsme se domluvili na týden nebo 14 dní dopředu. Takže to bylo flexibilní a za to jsem byla ráda.“

Jak jste odpočívala a kde sbírala energii?

„No tak vzhledem k tomu, že jsem neasistovala na úvazek a měla jsem k tomu školu a primární prevenci tak jsem to nevnímala, i tím, že ty činnosti byly rozmanité, tak jsem neměla pocit vyhoření

nebo, že bych si potřebovala od té asistence odpočinout. Ale věřím tomu, že kdybych u ní měla poloviční úvazek, tak bych potřebovala tu energii načerpat jinde. Ale tím, že to bylo pár hodin a měla jsem i jiné aktivity, tak jsem to nepotřebovala.“

Co bylo ještě náročný?

„Možná když jsem hlídala sourozence. Ale tak to je o vymezení těch hranic a o domluvě s rodičem. To by možná taky správně být nemělo. To jsem si pak uvědomila, že je to hodně o vyjednávání a dávání si hranic. Ale tam jsem neměla problém. Vždycky jsme byly dopředu domluveni. Bylo to se svolením a domluvený. Ale uvědomovala jsem si, že narážím na to, jestli to patří do asistence nebo ne. O tom jsem pak v průběhu přemýšlela.“

Co rodiče?

„O obou byla skvělá komunikace. Vždycky jsme se na všem domluvili. I časový rozpětí odpovídalo. Víím, že třeba když kamarádka hlídala, že rodiče řekli kolem osmé dorazíme a dorazili v deset. A u mě platilo vždycky všechno dodrželo. Když bylo zpoždění, vždycky to se mnou bylo konzultovaný a věděla jsem o tom. Měla jsem štěstí, ale mělo by to tak být. I když jsem byla nemocná, tak to respektovali nebo když byla změna, tak se se mnou snažili domluvit. Byla jsem spokojená.“

Co by organizace pro mohla udělat, aby se Vám asistovalo ještě líp?

„Možná v tom začátku si dávat častěji osobní kontakt s asistentem a ptát se ho, jak to probíhá. Vidět se a zeptat se, jak to probíhá. I těch 15-20 minut stačí. Je dobře, že teď už ví, o čem ta asistence je, ale ten osobní kontakt mi přijde dobrý. Kolikrát si to člověk ani neuvědomuje, že je s něčím nespokojenější a až z toho rozhovoru to vyplyne. I to že občas dělá práci, kterou by tak úplně neměl. Takže osobní kontakt mi přijde dobřej a užitečnej. Jednou za čas si na ně udělat čas. I to vypovídá o tom, že jim na nich záleží a můžou z toho vyplynou věci, který i ten asistent si třeba neuvědomuje. Pak i to, že teď třeba jsme měli potíže najít za mě náhradu. Ono je i potíže, že u toho dítěte je řada zdravotnických úkonů, přesuny, fyzická kondice. Tam jsme i narazili a bylo těžký sehnat náhradu, ale tak to je i ta finanční stránka té asistence. Občas je to i náročný v tom, že lidem se nechce moc učit se a vzdělávat, takže ty finance by mohly být motivační.“

Co školení a témata?

„No to se mi líbilo, že v rámci toho vzdělávání jsme mohli sami témata navrhnout. Ale potíže je v tom, že je nás málo a není nabídka větších časových možností. Občas bych ráda šla, ale čas mi nevyhovoval. Ale v tomhle jsem spokojená byla, že jsme mohli témata sami navrhnout.“

Ještě něco na co si vzpomenete v rámci náročných situací?

„No ještě třeba po roce a půl se začaly dělat porady a řešily se krizové situace. To mi přišlo užitečný, že se sejdeme, víme, co se děje v organizaci a mohli jsme mluvit o tématech co jsme chtěli řešit.“

Co ještě pomáhalo a motivovalo?

„No mě ta práce bavila. Ať už to vzdělávání, i ten kontakt s tím dítětem byl pokaždý jiný. Chodily jsme na plavání, hypoterapii, byly jsme venku. Ta práce není stereotypní. A tím, že je pokaždý v jiný náladě, nebo situaci, tak jsem musela improvizovat. To mi přišlo užitečný, že jsem tím i sama sebe víc poznávala. Někdy si člověk něco naplánuje, pak jí na hypoterapii vypadne trachea a

potřebuje, aby to bylo sterilní. Tak to jsou situace, na který si řekneme může se to stát, ale pak musíš nějak reagovat. Takže člověk testuje sám sebe. Jestli dokáže zachovat nějaký ten klid.“

Co pomohlo ten klid zachovat?

„Protože jsem věděla, že ta situace může přijít. Což bylo paradoxní, že jsem u ní byla přes dva roky, tak mě maminka na to upozorňovala, že se to může stát a že je potřeba jí tam co nejrychleji zasunout, ale je potřeba aby byla sterilní, co nejčistší. No tak jsem si říkala dobrý, ale nestalo se mi to a stalo se mi to až poslední měsíc dvakrát na hypoterapii. No tak jsem věděla, že tam, kde má odsávačku, tak má sterilní vodu. No a tím, že jsem věděla, že se to stát může a už jsem i nějaký rizikový situace zažila a v tu chvíli nějak člověk dokáže fungovat až potom si to uvědomí a má ten nával stresu. Jakože mi to dojde, jak to všechno bylo a tak. Ale tím, že jsem byla informovaná a věděla, že se to může stát, to mi pomohlo tu situaci líp zvládnout. Ale těžko se to říká no.“

A maminka Vás informovala?

„Jo na začátku a v průběhu. Když tam byla druhá asistentka a přišly z venku a vím, že mi říkala, že venku víc zakašlala a vylítlo jí to ven, tak tam mi to říkala. Jo upozorňovala mě na to víckrát a když jsme se bavily o těch rizikových situacích, tak ta trachea je jedna z těch rizikových, kdy tam je to dušení jídlem a když vylítne, tak je potřeba jí tam dát. Takže jsem to věděla.“

Měla někdy i horší chvílky?

„Jo, kolem 12-13-ti byla hodně závislá na mámě. Kolikrát na ní byla našťvaná a nechtěla od nikoho jíst, takže se pozvracela. Hodně somatizovala, měla teploty a tak. To bylo hodně častý. I byla hodně nemocná. Ale teď dospěla, došlo k odpoutání a tyhle věci se zlepšily. Ale je to na ní hodně vidět. Ona je i víc spastická. Když jsem s ní cvičila Vojtovku, tak v průběhu cvičení, který ona má ráda, protože se něco děje, tak tam sem to poznala hned, protože jakmile je spastická, tak to s ní nic moc provádět nejde, takže potom brečí, při jídle, nechce jíst.“

Jak jste to zvládala?

„Bylo to náročnější, ve chvíli, kdy jsem věděla, že by se měla najíst, ale zase jsem to od maminky věděla a probíraly jsme to, takže jsem věděla, že se to neděje jenom mě, ale i ve škole a tak. Já jsem se bavila vždycky s maminkou i co se třeba ten den stalo a ona mi třeba řekla, že huň spala a já jsem poznala, že jak je víc unavenější, tak jde víc do té náládovosti a tak. Takže jsem se s ní o tom bavila a ona mi pak říkala, že se třeba víc věnovala bráchovy, a tak je našťvaná, nebo, že spolu byly celý víkend a v pondělí pak byla se mnou, tak tam zas byla našťvaná na tu mámu, že je se mnou. Takže mi pomohlo, že jsem se o tom bavily a já věděla, že to není mnou, že to tak prostě někdy má. A zas mi to pomohlo, že to bylo občas. Protože kdyby to byly dva týdny v kuse, tak si říkám, že je něco špatně, ale tady jsem viděla, že zas další den byla veselá a v pohodě. Takže jsem věděla, co se děje, co za tím je, že to není mojí vinou, nebo že bych dělala něco špatně, ale že se prostě vzteká.“

A co u druhé holčičky?

„Tam jsem byla chvílku a sami jsme byly párkrát. A to jsme si zpívaly a bylo to dobrý. Pak párkrát, když se narodil brácha, tak byla vidět ta sourozenecká rivalita. To jsem jí pak viděla našťvanou párkrát, a to jsem věděla, čím to je. A maminka je v pohodě.“

Co může ještě asistenta rozhodit?

„No ještě mě napadá to zvracení s tím jídlem. To sem se taky učila. To pití, že jsem věděla, že musí ráno vypít flašku, dopoledne, že to má rozdělený, aby za ten den vypila 4-5 lahví. Ona má problém se zánětem močáku, takže se muselo dbát na to, aby pila, a to se jí občas nechtělo. Ale taky jsem si pak všimla, že ona to občas taky zkouší. To pak bylo i zátěžový, když jsme jely na hypoterapii, tak jsme buď jezdili autem všichni, s mamkou a bráchou, anebo jsem jí vyzvedávala ze školy a jely jsme autobusem. A ona nemá ráda nadměrný hluk a některý typy zvuků a tam jak se zavírají dveře, ono si to člověk ani neuvědomuje, sama jsem si to tehdy neuvědomovala, že jak je člověk zaměstnaný něčím jiným, tak to tak nevnímá, ale když jsem jí začala vozit, tak jsem si uvědomila, jak je to nepříjemný a jí to strašně vadí, ten zvuk a ona obecně cestování v autobuse nemá ráda. To bylo vždycky, že začne brečet. A když jsme absolvovaly první dvě cesty s maminkou, tak mi to říkala ať to vím, že prostě brečí, a i teď jí nějaká kamarádka vezla, a že musely na druhý zastávce vystoupit, že brečela tak, že se začala dusit a zmodrala. Tak toho jsem se bála, a i jsem si říkala, tak uvidíme, co bude. A je pravda, že ze začátku brečela, natahovala, a tak a teď jsem si tak říkala kde je ta míra. Ale mě se to naštěstí nestalo. Já si fakt myslím, že jsem vyzvedávala, že to zkouší, že chce jet tím autem, že je to pro ni pohodlnější, ale tak jsem si s ní vždycky povídala, mluvila jsem na ní. A pak už to bylo jenom takový, že začala natahovat, zjistila, že nevystoupíme ven z toho autobusu a pak už jsem s ní vůbec problém neměla. Pak ještě dát si pozor, že všude máchá rukama, takže všude kam jsme jely, tak jí je přidržet i mezi dveřma, protože se natáhne nebo i pobije pár lidí kolem. Tak to jsme ještě dávala pozor na její ruce, aby sem jí je nezlomila nebo tak. Takže jo jízda autobusem, to bylo zátěžovější. Ale musím říct, že ona je hodně naladěná na toho druhýho. Takže ty, když jsi v pohodě a nevnímáš to jako stres, prostě jedeme autobusem na hypoterapii, kterou máš ráda, tak jsem zjistila, že to na ní působilo. Takže akorát tu první jízdu jsem byla vystresovanější, s tím, jak mi říkala, že modrala a musely vystoupit, tak jsem čekala nebo to. Pak jsem si říkala ne musíš bejt v klidu ty bude v klidu i ona a opravdu jsme to zvládly vlastně krásně. A to jsem si všimla i u toho pití, když se jí nechce, tak to zkouší a testuje a pak zjistí, že tu vodu stejně musí vypít a pak už s tím není problém. Ona je chytrá a zkouší to. Ale jakmile ví, že tu vodu vypije nebo se nají, tak i je to v pohodě. Zvykne si a spolupráce s ní je fajn.

Takže pomohlo že jste zůstala v klidu a ta situace pak je v pohodě?

„Jo.“

Ještě něco k tomu? Další strategie, co pomohla?

„No já jsem si pak vždycky, když jsem měla něco náročnějšího, tak jsem si pak říkala, že ona je citlivá a vnímá hodně toho člověka. I tím, jak byla závislá hodně na té mámě, tak jsem si řekla, že když všechno budu brát s klidem já a budu tak opravdu cejtít a nebudu z toho dělat problém, tak to problém nebude, a to mi fungovalo u té asistence nejvíc. I když už něco náročnějšího přišlo, tak jsem se snažila uklidnit prostě se zastavit, prodechnout se a říct si, vždyť o nic nejde to vyřešíme a být v klidu, protože jakmile se člověk dostane do stresu, tak začne tunelově vnímat, a to reagování je mnohem horší. Takže jsem si říkala uklidnit se, dát si nějaký odstup, ale to se mi nestalo nic tak vážnýho, abych se musela opravdu zastavit nebo odejít. Maximálně v tom autobuse jsem si řekla teď buď v klidu a maximálně racionálně se nad tím zamyslet a vrátit se potom k ní, a to mi fungovalo. Jinak nic dalšího.“

Děkuji za rozhovor.

Rozhovor 7

Věk: 58 let

Vzdělání: Maturita – technický obor, kurz pracovníka v sociálních službách

Jaký máte úvazek?

„DPP“

A jinak máte plný úvazek tady?

„Ano dělám IT na plný úvazek.“

Jak jste se dostala k organizaci?

„Já to mám pro zábavu. Protože mám ráda děti. A když jsem měla moje děti malé, tak jsem jezdila na tábory. Už v podstatě od osmý třídy jsem vedla jiskřičky, to byly pionýři. A pak když byly moje děti, tak jsem taky měla pionýry a tak. A pak když mému synovi bylo pět, tak jsme jeli poprvý na tábor. Jezdili jsme zhruba patnáct let na tábory až do dospělosti, kdy už i on byl velkej. Pak tam skočila taková ta mezera a já jsem se dostala do té fáze prázdného hnízda. Moje děti se staly dospělými a já se dostala do té fáze, kdy mi děti začaly scházet. Moje první akce byla, když jsem se přihlásila do Člověka v tísni jako doučovatel dospělých, češtinu a počítače. Chtěli spolupráci v rámci projektu žena do práce. A tam dobrovolník doprovázel ženu z nižších sociálních skupin, aby dokázala odevzdat závěrečnou práci, poslat jí emailem. No a podstatný bylo to, že oni dělali kurz pracovníka v sociálních službách a já jsem se tam šla podívat. A mě se to moc líbilo, jakou formou to psycholožky vedly, tam jsem jim říkala že bych si to taky chtěla udělat a oni, že příště, že v tomhle projektu to nepůjde. Jenomže mě to zrovna tak pěkně vycházelo, na prázdniny, ani jsem neměla tábory. Takže jsem se domluvila s tou organizací, zaplatila si to a chodila tam s nima, s těma ženskýma. No a tam měla být praxe a tu jsem směřovala k dětem, začala jsem chodit do Jedličkárny jako dobrovolník do školního klubu pak i pomáhat na internát. To jsem se tak po letech začala vracet k dětem. Pak jsem se začala koukat na inzeráty téhle asistence. Vzhledem ke svému věku, v bussinese člověk nikdy neví, kdy skončí. Tady se furt točí nějaký lidi a neví, jak to zorganizují. Stejně mě to láká dostat se k dětem, tak bych se to měla naučit dělat za peníze. No a v podstatě organizace byla pro mě zajímavá tím, že tam na webovkách byly ty konkrétní děti, a to bylo super. To že ti doprovázející asistenti jsou jsem věděla, do školy a ze školy. A pro mě byl důležitý rozsah, protože já jsem hledala něco nepravidelného. Zaujal mě chlapeček, kde chtěli 1x za 14 dní neděli. A to kdyby takhle šlo, tak to vyzkouším, tak jsem šla na pohovor. Mezitím se to prostřídalo.“

Takže to máte jako doplněk volno-časový k zaměstnání navíc?

„Ano. Dalo by se říct.“

Pro Vás je asistence odpočinkem?

„Ano. Pro mě je to velkým odpočinkem. Na tom pohovu u sociální pracovnice, takový dotazy, něco k těm dětem s postižením a já jsem říkala, já nevím, mě na tom nepřipadá nic divného. Dala jsem příklad z Jedličkárny a ona se ptala jaký to tam bylo, tak říkám, že normální a ona se divila, jak to tam může být normální. Tam jsou děti a normálně se tam perou, kluci s holkama, ten šťouchá, ten staví bunkr, jako na táboře a ona nechápala. Pro mě je to přirozený. Teď jsem byla jako dobrovolník na tom víkendů. Já tam chodím pořád jako dobrovolník. A je to fakt zajímavý, protože já tam vidím

spíš toho ducha, člověka, já to nevnímám. Teď třeba v tý Jedličkárně. Já už tam chodím čtyři roky. Jeden chlapeček mě dostal, přijel na školu v přírodě, my jsme se potkali po roce a on první co řekl: ‚Co tvoje ruka? Už to máš zahojený?‘ Já byla překvapená, že si to pamatuje. To je úžasný, jak ti to ty děti vrací.“

A v organizaci máte koho na starost?

„Holčičku s DMO, hydrocefalem a spánkovou apnoí. Důsledek porodu. Má toho naloženo hodně. Má to psané na webu. No a moje náplň práce se pojí s tím jejím handicapem, spánkovou apnoí. Uzavírají se jí dýchací cesty, když spí, takže je na oxymetru a na kyslíku s maskou. No a původní zakázka byla, že budu vždycky v bytě s jedním s rodičů a ten druhý opustí byt, aby se mohl vyspat a když začne oxymetr řvát, tak mám vzbudit rodiče. Protože rodiče za ty roky sbírají spánky po minutách, tak aby měli klidnější noc. Jeden spí s dítětem a druhý vedle na posteli, takže jeden má službu a druhý spí. I maminka říká, možná mateřský pud, že i když táta hlídá, tak se stejně vzbudí a nevyspí se, protože to tatínek neslyší. Takže když to pípá tak mám budit. No ale za rok se to vyvinulo. Během první druhý noci ty příčiny pípání bylo několik, no a já je začala postupně odbavovat. Takže rodiče otevřeli oči a viděli, že tam stojím a něco dělám, tak je zase zavřeli a spali dál. Ze začátku jsem byla ve vedlejší místnosti, takže to začalo pípat a já přišla. No a příčiny, buď se ta holčička hodně hýbala, a ono to spadlo s prstu, stačilo to zase nasadit, a to se stalo třeba desetkrát za hodinu, pak jak se mele, tak hadička vypadne, takže vypnu zvuk, zkouknu připojení a dám hadičku k nosu, řeším polohování, aby se to stabilizovalo. No a pak k ránu se nehýbe moc a ty cesty se začnou uzavírat. Když se hýbala moc, tak jsem si s tím poradila, ale to druhý bylo komplikovanější, to je potřeba jí polohovat, hýbat s ní až se to srovná.“

Jaký byly začátky? Bylo Vás náročný přijít na to jak na ni?

„Víš mě to přijde všechno přirozený. Člověk má ty svoje děti a taky si nějak musí poradit. Ale co mi přišlo zvláštní, ten vstup do toho soukromí, ten byl zvláštní, psychicky zatěžující. Protože cizím lidem, co spí... Když to třeba srovnám se svýma dětmi, mám dospělé děti, kteří mají svoje rodiny a já si nedokážu představit, že bych jim chodila po ložnici v době, kdy spí. Takže tohle mi přišlo zvláštní. No a oni, protože jsou tak strašně unavení, tak oni s tím byli v naprostý pohodě. Já třeba po té první noci jsem se ptala, jaké to bylo a oni jo dobrý a já řekla, že mi to přišlo divný, já jsem si připadala jak na táboře, kde mám chatu plnou dětí a tam chodím a kontroluju je jak spí. Mě to přišlo zvláštní unést tu důvěru těch lidí, že oni druhému věří. No tak jsem o tom mluvila s tou mamkou. No a když vidím, že jsou rádi, jak se vyspí. Ze začátku byly ostražití, probudili se a koukali a teď buď spí tvrdě nebo jen zvednou hlavu a vidí, že se něco děje a zase usnou. A když tam byl ten táta a já, tak bylo vidět, že ta maminka spí tvrdě, už ani tu hlavu nezvedala. No a jednou tam tatínek nebyl, tak mi mamka řekla, že si lehne vedle a ať spím u dítěte já. Tak jsem vstoupila do další intimní zóny, kdy jsem se v jejich posteli válela i s jejich dítětem. Přišla jsem na to, že je to ale výhodný pro všechny. Protože já jsem to měla u ucha, takže jsem mohla reagovat rychleji, jen natáhnu ruku a přestane to řvát, takže se rodiče kolikrát ani neprobudili. Nemusela jsem lítat z místnosti do místnosti, jen jsem klekla.“

Jak často asistujete?

„Hodně nepravidelně. Oni mají spoustu známých a půjčují si chaty, aby byly venku, jezdí na rehabilitace. Pak se to třeba sejde a je to celý víkend. S maminkou se domlouváme. Předběžně jednou za týden. Původně jsem byla na noc, ale časem přišli s tím, že denní osmihodinová jim

nevyhovuje, že se v tom celku efektivně moc nevyužije. Takže jsme se dostali k tomu, že jsem tam třeba v sobotu od rána do neděle do rána. Osm hodin je minimum, ale může to být i 24hod., takže to vyleze pak i na 40hod./měsíc.“

Máte i jiné dítě?

„Ne. Loni jsem chodila k Toničce, jen na léto, ale to bylo do Sedlčan. A ty už mají jinou asistentku.“

Jak dlouho asistujete?

„Rok.“

Chodila jste na supervize?

„2x jsem byla.“

Jaký to bylo? Měla jste nějaké téma?

„No pro mě tím, že je to fakt o té zábavě, tak jsem spíš byla zvědavá, co se tam řeší. Líbilo se mi ta metoda, jak nejdřív vyprávěla asistentka ze svého pohledu, pak jsme to převyprávěli z pohledu dítěte, z pohledu spolucestujícího, pak nějaké návrhy, já si myslím, že by ...Pak jsem to druhý den aplikovala v práci. Problém se vyseparoval a koukalo se na něj z různých pohledů, a to mi přišlo obecně upotřebitelný.“

Co školení?

„První pomoc ta byla super. Mě se hodí jakýkoliv školení. Ono cokoliv, co se naučíš, tak rozšiřuje pohledy a i ty možnosti. Třeba zrovna v té době školení první pomoci jsem si pořídila kurz zdravotník zotavovacích akcí a pro mě to bylo úžasné porovnání. Ten zážitkový pak tenhle a pak ten od červeného kříže. A každý kurz měl něco svého a mě to zajímalo z pohledu té prezentace. Jedna věc je obsah a druhá ta forma.“

Uvažovala jste o asistenci na plný úvazek?

„No já to mám jako zálohu. Já mám šest let do důchodu a nedělám si iluze. Dneska jsou mladý čtyřicetiletý a nedělám si iluze, že bych měla moc nabídek. Já, když jsem byla malá, tak jsem si hodně přála být učitelkou nebo zdravotní sestrou a teď bych řekla, že mě to pronásleduje nebo dohání. Bohužel nemám vzdělání. Já jsem středoškolačka. Když mi bylo padesát, tak jsem si dělala nástavbu, Dis. Beru to jako pojistku i v tom smyslu, že mám prokazatelnou praxi. Já o tom moc nevyprávím, ale když někdo vypráví o mě, tak už po mě holky chtějí, abych jim hlídala děti. Tak já říkám, když budu mít čas, já nevím. Tak si dokážu představit i ten mezičas, kdy jsem na pracáku a někomu hlídám děti. Normálně anebo stylem té asistence. A pokukuji i po neziskovkách, nějakou pozici koordinátora, skloubit to s dětmi a mít na starosti ty děti.“

Co Vás v té práci baví a motivuje?

„Já nevím, radost. Ve mě to spouští normálně radost. Já, když jdu k ní, tak mám strašnou radost, když jdu od ní, tak mám strašnou radost. Já jsem ráda mezi dětma a mladejma lidma. Mě to nabíjí energií, pozitivní určitě.“

Co to ještě obnáší?

„Maminka mi právě řekla jednou, že mě má ta holčička ráda, abych chodila častěji, tak já, že o víkendu můžu. No a teď jak jsem byla nemocná, tak oni měli i jiný asistenty. Ale maminka, že oni

to mají jako práci a tebe to baví, že si s holčičkou i normálně povídám. A teď už tam teda nejsem jenom na noc. Takže jí i krmím, už se i začíná pohybovat, tak leze, zkusíme i po čtyřech, paci paci pacičky.“

Setkala jste se někdy se stresovou situací?

„Jo. To mě překvapilo. To bylo našťěstí za přítomnosti maminky. Maminka jí dala jídlo, ona jedla a najednou začala pokašlávat a vzhledem k tomu, že špatně komunikuje a není to na ní poznat, tak jsem jí lehce klepla po zádech a připadalo mi že dobrý, ale maminka se otočila, bleskurychle jí ze sedačky vytáhla a začala jí bušit do zádíček. Tak jsem koukala. To jsem si říkala, ty jo to si musím dát fakt bacha až tady na ní budu sama, protože to fakt vůbec normálně poznat. Pak jsem říkala mamince, že to vůbec nebylo poznat a ona ať z toho si nic nedělám, že tuhle tady seděly s kamarádkou a ona: ‚hele myslíš, že se dusí nebo ne?‘. A ona říkala, že se stává, že to špatně rozkouše. Tak to jsem byla vylekaná. Na druhou stranu jsem byla ráda, že to bylo za přítomnosti maminky, která velmi rychle zareagovala. Tak teď si dávám pozor, jestli kouše. A když jsem s ní sama, a to moc často není, protože ten stav s tím dýcháním se může měnit z hodiny na hodinu, tak leda během dne, když si jde maminka něco zařídit, na dvě tři hodiny.“

Bála jste se pak být s ní sama?

„Ne, už jsem si dávala pozor.“

A co rodiče?

„No oni tvrdí, že jsem jejich opora. Maminka mi i říkala, že jsem její inspirací. Tak jsem jí říkala, jak já můžu být tvojí inspirací? Já obdivuji, jak to v té dvojici zvládají. Oni tvrdí, že já je nabívám, ale mě přijde, že ta rodina jako celek nabívá mě. Protože ty moje běžné starosti mi přijdou strašně malicherný oproti tomu, co řeší oni. Takže se všechno zklidní a přinese to pohled, že ten svět se nezboří, protože to co řeší oni je neuvěřitelný. Třeba mi přišla pozdě esemeska, že dorazí o hodinu později, no tak jsem se prošla. Takže já pro jejich výkyvy mám mateřský pochopení.“

Vy to prostě přijmete?

„Jo, asi jo.“

Mě to tak přijde, že to přirozeně berete, že to k těm věcem patří, že je to vlastně normální.

„Jo, já to neumím pojmenovat, ty si to dobře pojmenovala.“

Ještě něco, co by třeba mohla organizace udělat, aby se ještě líp pracovalo?

„Tím, že jsem pro někoho jinýho nepracovala, tak nemám to porovnání. Mě se líbí ty kurzy, první pomoc, i ta sexualita u lidí s postižením ta byla taky dobrá. To jsem pak šířila osvětu. Je to povinnost, ale na druhou stranu mě to baví a přijde mi to příjemný, že se člověk něco nového dozví. Pro mě je to, že jsem do toho vlaku nastoupila, baví mě v něm jet a důvod pro vystupování z toho vlaku zatím žádný nemám.“

Přemýšlela jste nad supervizí nebo sociálním pracovníkem jako pomoc?

„Možná ten moment, jak jsem byla nemocná. Jak jsem byla zavřená, vypadla jsem z koloběhu a byla sama. Tak to byl okamžik, kdy by se mi to šiklo. Možná by bylo příjemný, kdyby mohl člověk toho supervizora využít i pro soukromé účely. To by pro mě mohl být zajímavý benefit, protože někdy si člověk na ty bedra naskládá.“

Rozhovor 8

Věk: 62

Vzdělání: Vysokoškolské, přírodovědný obor

Jak dlouho už asistujete?

„Od roku 2008 nebo 2009, to si nepamatuju.“

Na jaký úvazek?

„Původně na dohody, pak jeden čas plnej úvazek a teď na 0,75.“

U jakých dětí?

„Asi u dvaceti. Všelijaké děti to byly.“

A v současné době?

„U dvou. U jednoho ve školce a u jedné holčičky, kterou vyzvedávám a vodím jí domů a strávíme spolu nějaký čas.“

Co je pro Vás v asistenci náročné? Setkáváte se se stresovou situací?

„Denně. Obě děti jsou těžko zvladatelný. Dost často se pohybují mimo realitu. U obou by člověk nepoznal, že mají nějaký problém. Třeba u té holčičky ani rodiče neví čemu rozumí a čemu ne. Kromě mentálního postižení jsou svéhlavý. Chlapeček je zlomyslný. Takže oni používají svoje prostředky k tomu, aby dosáhly toho, co chtějí a my se musíme snažit svými, mírovými prostředky přimět je dělat to, aby se aspoň částečně mohlo fungovat. No, a to jsou každodenní střety.“

Co naposledy?

„Není to tak dávno kdy přišel do školky a lehl si na zem. Pak teda různými strategiemi se ho podařilo zvednout a dostat do třídy a tam pak, když mu bylo zabráněno dělat si co chtěl, tak si zase lehl. Kope nohama do prosklených stěn a dveří. Když se ho snažím spacifikovat, tak zjistil, že je někdy silnější než já. On teda chodí do CTA, a to je pro mě takový výcvik psů. Dostaneš pamlsek, když uděláš, co je potřeba. Od začátku mi to bylo proti srsti, i když u něj máloco funguje, takže jsou vděční, že něco funguje. Zase to v něm vyvolává takovej tlak, já mám neustále odměny a když on si umane, že si bude něco dělat po svém, tak já a chceš tu křupku, tak pojď a udělej to a to. A on si vypracovává strategie takový, že si zacpe oči a uši, nebo si dovolí říct, že to nechce, nebo si lehne a kope nohama a já ho nezvednu.“

Co pomáhá?

„Konzultace s maminkou. Občas pošle i nějakého psychologa, někoho z CTA. Což občas pomůže občas ne. Vždycky to nejde, protože tam je na jedno dítě jeden člověk a dětí je pár, ale tady je dalších dvacet dětí, a chce se po mě abych byla furt poblíž, ale i ho nechala a komunikovala s jinýma dětma. Ale tady je velký prostor a víc dětí.“

Co pomůže v té situaci ve školce?

„No jsou tam milý učitelky. Já už absolvovala více školek a tady jsou nejsympatičtější nejuvolněnější. V předchozích školkách měly ty učitelky tendenci dokazovat, že jsou víc než ta

asistentka, což bylo někdy dojemný, protože říkaly i naprostý hlouposti. Tady mi pomáhá hodně to, že je tam fajn paní ředitelka, uvolněný učitelky a s tou maminkou se dá pracovat.“

A v té situaci?

„No podle situace. Teď jsem vymyslela strategie, protože on, když si zafixuje nevhodnej návyk, tak ho furt opakuje, a to je pak těžký, protože ty místa a situace jsou furt stejný. Tak maminka teď vymyslela, že bude chodit za ruku ne se mnou ale s holčičkami, který jsou takový opatrovatelský a jsou ochotný vzít ho za ruku. Protože on to lehání dělá hodně když se jde ven a po dobrým po zlým není ochotný se zvednout. Tak když půjde s holčičkami, tak bude v jiným světě a docela to zatím funguje. Ale já už u něj budu končit. Půjde do školy. Tak zatím to funguje. U něj nikdy nevíš.“

Takže problémové chování je náročné a pomáhá, že tam máte učitelky a maminku, se kterými se domlouváte co a jak?

„Jo, že vymýšlíme ty strategie, když se něco povede, tak to funguje nějakou dobu, pak to třeba přestane fungovat a musíme vymyslet něco novýho. Ale teď už snad s ním moc problémů nebude, bude divadýlko to má rád. Tam těch problémovejch situací může vzniknout několik. Teď jsme třeba jezdili na ty terapie do Prahy, nastupovali jsme do vlaku a on měl nějakej obrázek a on mu vypadl a on se nahnul a chtěl dát ruku pro ten obrázek, pod vlak ale naštěstí se objevil nějakej pán a podal mu to. Ale byly s ním boje. On chtěl třeba za každou cenu stát na nějakém nevhodném místě a mačkat ty tlačítka pro dveře a když jsem ho narvala na sedačku, tak to někdy došlo až k tomu, že jsem ho silou držela a on se kroutil. Ale já jsem věděla, že když ho pustím, že příště to bude horší. A do toho celej vagón lidí. A on, když s ním vybojujete nějaký boj, tak se začne tulit. Teď já byla celá vyšťavená, on se chce tulit, já z toho byla úplně pať. Když člověk nad ním zvítězí, tak on se podruhé o stejnej kousek nepokusí. On si vymyslí zase něco novýho.“

Tak to jste úžasně důsledně trpělivá.

„Ono mi nic jinýho nezbývá.“

A co to druhé dítě?

„No to už jsem s ní třetí sezónu. Z kraje to s ní bylo fajn. Občas dělá věci, který mi přišli docela vtipný. Nastoupily jsme v autobuse a já si chtěla sednou vedle ní, ale ona tam byla nějaká paní a nacpala se vedle ní. Ona ta holčička je hezká. Člověk by neřekl, že jí něco je. Já jsem se teda tak zatvářila, protože za ní byla spousta volnejch míst. Ale já sem si říkala no počkej, já vím, proč si chci sednout vedle ní. No a paní vytáhla lahvičku chtěla se napít a holčička chňapla a paní byla zlitá. A já jsem se podívala na holčičku a říkala jsem, že tohle nebudeme dělat. A tím jsem byla pomstěná, neměla si vedle ní sedat. Holčičce jsem neřekla nic, protože paní si to zasloužila. To bylo vtipný. Pak jsme jely autobusem a ona v autobuse hrozně řve. Ze začátku školního roku to bylo hrozný, řve, chechtá se, huláká, skáče. Já jsem fakt už nevěděla, co s ní udělat. Já jí nemůžu zmlátit. Jednou teda, když bylo deštivo a vystupovaly jsme tak jsem jí držela za rukáv. Ona měla pláštěnku a vysmekla se mi a tam je několik proudů aut. Vlétla jsem za ní a naštěstí auta zastavily, viděly holčičku uprostřed silnice. To jsem jí teda dala. No a s maminkou jsme se domluvily na vodítku na tašce, protože tohle už nechci nikdy začít. No a z kraje toho roku hejkala a teď někdo vám vynadá, že dítě řve, někdo za to, jak se jí snažím zklidnit, no tak se k ní otočím zády, odvrátím se, protože je to provokace. Ona chce se mnou bojovat a dokud jsem měla za cíl klid v autobuse, tak jsem jí na to skákala. No ale dlouho mi to trvalo, než jsem se odvážila to udělat.“

Jak jste to zvládala?

„Zkraje školního roku jsem vystoupila a šly jsme pěšky a pak zase nastoupily. Takhle jsme prošly hodně cesty pěšky. Pak si zase vymyslela, že se zasekla na místě. Pak jsem teda mamince řekla, že už to takhle nejde, a nevím, jestli maminka něco řekla, ale začalo se to zlepšovat. Teď třeba jsem si vymyslela písničky, a když zlobí tak řeknu, že nebudou písničky a docela to na ní funguje. Docela se to zlepšilo, nevím, jestli něco zabralo.“

Jak je možné že se v asistenci takhle držíte?

„No já jsem vystudovaná inženýrka. Původně jsem se hlásila na medicínu, ale byly to dramatické časy. Vzali mě do nultýho ročníku, pak mi onemocněla máma, pak se z toho dostala a mě zaměstnali v přijímající kanceláři v nemocnici. Mezitím náročný situace a tenkrát byla výpovědní doba půl roku, ale já jsem tam nemohla vydržet. Ještě jsem byla vedoucí, takže jsem se přihlásila na první školu, která měla druhý kolo, a to byla chemie, kterou jsem nesnášela. Ale protože jsem měla slíbeno, že když budu přijatá, tak mě pustí, tak jsem jim přinesla, že jsem přijatá, a tak jsem tu chemii nějak vyseděla. Pak jsem se živila všelijak, až jsem si řekla, co kdybych začala dělat něco užitečného, a tak jsem se rozhodla tady pro to.“

Co Vám pomáhá tady zůstat?

„No jsem konzervativní. Když už někde jsem, tak tam jsem a takový výtečníky mám až teď v posledních dvou letech. Předtím jsem měla fajn dítě i ta rodina byla fajn. Ta práce je fajn, je hezká a když se něco podaří. Nad tou holčičkou zlomili hůl logopedi, ale maminka vymyslela dobře, že ta holčička někoho potřebuje, protože byla zakřivená a měla dominantního brášku. Tak já jsem jí vozila ze školy a dělaly jsme spolu úkoly a naučila jsem jí „L“. A hrozně se tím pyšnila a zvedlo jí to sebevědomí. Pak jsme byly na táboře, přijeli noví lidi a ona šla k lidem a představila sebe i mě a bylo jí pak i rozumět.“

Takže náročné je to až teď?

„Jo, protože mám náročné klienty, ale teď mi slíbili hodný děti, tak uvidíme.“

Co Vás motivuje k této práci?

„Chtěla jsem dělat něco užitečného. Protože naše máma měla mozkovou mrtvici, hodně se změnila směrem k náročnému zacházení a mě bylo dvacet let a jak maminka stárla, tak to bylo náročnější a náročnější a já si uvědomila, že některý momenty těžko zvládám a hodila by se mi pomoc a když někdo přišel, tak se divil, že já naskakuju nad věcma, na který by někdo mávl rukou. Já jsem si uvědomila, že to byla ponorková nemoc. Když je člověk dlouho s postiženým člověkem... Pak jsem to viděla u těch rodičů té šikovné holky, jak ta maminka nadskakovala, když ta holčička neměla ani jednu buňku na matematiku. Když se mělo sečíst jedna a dva, tak se to sečetlo pracně na prstech a když se řeklo kolik je dva a jedna, tak nebyla odpověď žádná. Ona se bála. A maminka se pak divila, že mám takovou trpělivost, a já jí na to řekla, že já přijdu a odejdu, a to je úplně jiná situace než u ní, ona v tom sedí odmaličk. To jsem zažila s tou mámou. To trvalo dobu a bylo to čím dál náročnější. Takže mě je líto všech takovejch rodičů a vím, že tohle je užitečná věc, která těm rodičům pomůže.“

Co Vás nabíjí?

„No to je náročný. Snažím se v přírodě, relaxace, meditace. Nebo to proberu někde s někým, vypustím to, s kamarádkama.“

Pomohla Vám organizace?

„Supervize byly užitečný. Třeba u téhle holčičky s potížemi s matikou, tak tam bylo zvykem, že jí sprchoval táta. Jenže pak se vyvíjela a když jsem viděla, jak je to samozřejmý, tak mi to začínalo být proti srsti. A jí bylo vytýkáno, že málo chrání svoji intimitu a já si říkala, jak si dítě může uvědomovat nějakou svoji intimitu, když se kolem ní furt někdo točí. Tak jsem s tím šla na supervizi, protože tam bylo vidět že oni si to neuvědomují, a ono je to takový ošemetný téma, tak jsem s tím šla na individuální supervizi a pomohlo mi to. Poradila mi supervizorka, že pokud to vyplyne ze situace, tak ať to řeknu nějak věcně, a dál se nestarám, protože to není v mojí kompetenci. Tak jsem doufala, že přijde vhodná situace. A ten samý den mi maminka vyprávěla, že byly na dovolený a že tam byl nějaký pán hrozně milej na děti a že měla podezření, jestli není pedofil. Tak já jsem do toho tak vplula a řekla jsem, že to je určitě blbý a ošemetný, že jestli by se neměla naučit chránit tu svoji intimitu třeba tím, že jí nebude sprchovat tatínek, že už je taková velká holka, přeci jen už má to tělo ženský a že si sundává kalhoty, než dojde na záchod, že by se mohlo začít od těchto věcí, a i když je to táta je to muž a může v ní nějaké pocity probudit. Maminka vůbec nebyla nadšená, ale pak jsem tam jednou volala a ona říká počkej já sprchuju holčičku, takže jim to asi došlo.“

Ještě něco k supervizi?

„No mě vždycky pomohlo, že vím, že někoho zajímají moje starosti a že to můžu říct, aniž si stěžuju přímo v tom prostředí. A že je dobrá vůle najít to řešení. A že to nemá emocionální náboj, protože jakmile to začneš řešit s přímýma účastníkama, tak nikdy nevíš, co to v nich vyvolá, jaký reakce, co si začnou myslet. Kolikrát máš pocit, že to řekneš jasně a má to jiný efekt.“

Ještě jinak pomáhá organizace?

„No tady se vystřídal spousta lidí. Někdo byl užitečnější. Jeden čas bylo těžký najít dítě, pak přišli jiní sociální pracovníci a dětí bylo víc.“

Co školení?

„Určitě se dozvím spoustu zajímavých věcí. Jo pomohli mi s hledáním dětí a vhodnou pracovní dobu.“

Může organizace udělat něco víc pro své zaměstnance?

„Tak vždycky je možný udělat víc. Nic konkrétního mě nenapadá.“

Ještě něco užitečného pro Vaší práci?

„No těším se na prázdniny. Pomáhá mi spolupráce zainteresovaných dětí, víra, že chlapeček jde do školy a holčička bude mít novou asistentku, malé úspěchy, chlapeček se naučil jíst příborem, taky ho učím řeč a s holčičkou trénujeme prosím. Je to běh na dlouhou trať, ale už to párkrát udělala.“

Rozhovor 9

Věk:26let

Vzdělání: SŠ s maturitou, technický obor, kurz pracovníka v sociálních službách

Jak dlouho už asistujete?

4-5 let.

Na jaký úvazek?

„Dříve na DPP, pak na PDCČ a teď na HPP 0,75 úvazek.“

Jakým dětem asistujete?

„Mám na starost tři děti. Dítě s metabolickou poruchou a mentálním postižením a dvě děti s autismem. Dříve jsem měla i dítě s Aspergerovým syndromem.“

Co je v té práci pro Vás nejnáročnější?

„Nejvíce asi jejich záchvaty vzteku, občas i agrese namířená proti mně. Je s tím spojená bezmoc, že nestihneš uhnout. Je to těžký, ale musíš si říkat, že to dítě za to nemůže, ale prostě je to tak.“

Co pomáhá?

„Otočit se a odejít, nechat to odeznít a pak se vrátit.“

Ještě něco?

„Možná i ty blbý pohledy okolí, ale to pouštím. Buď se usměju nebo se nekoukám. Říkám si to je dobrý, neví, o co jde.“

Co pomáhá?

„Dobrý pocit, že pomáháš a je to užitečný. Jsem ráda s těma dětma. Prostě to tak je, je to hezkej pocit. Naplňuje mě to víc, než kdybych byla v kanclu. S tím nejstarším jsme hodně i venku. A to je luxus být v práci venku.“

Co školení?

„Školení jsou super. Sklouzneme i k těm dětem a probereme je.“

Pomáhá to?

„Jo nejsem v tom sama. Co mi vadí, že porady jsou povinný a mám pocit, že kradu ten čas dětem, ale беру to tak, že to patří k té práci.“

Takže i ventilujete? Probíráte to s lidmi?

„Mám kamarádku, asistentku pedagoga a ona ví o čem mluvím. Pak klasika čtu, spím, občas i flaška s chlastem, ale to je jen takový do-uvolnění.“

Co děláte po práci?

„Sedím v křesle a koukám na televizi, ale kolikrát ani netuším co se tam děje. Jakmile ale odejdu z práce proberu si to v hlavě a pak se přepnu, vypnu to.“

Jak to děláte?

„Tak asi i ten pocit, že to dělám dobře. Rodiče jsou spokojení. Byly i myšlenky, že skončím, ale pak jsem dostala supr dítě a teď ani nevím, co jinýho bych dělala. A i teď končím u holčičky. Tam jsem si o to sama řekla, že chci změnu, protože je to fakt náročný. Silná agrese.“

Pomáhá Vám v tom organizace?

„Jo, pomáhá mi ten pocit toho zázemí. To, že vím, že tam můžu zavolat, když potřebuju pomoci. Ale krizový situace řeším rovnou. Mám super rodiče, takže se s nimi dá řešit všechno.“

Kolik let Vám vlastně je?

„26 let.“

Co jste studovala?

„Střední školu s maturitou, pak kurz pro pracovníky v sociálních službách.“

Jak jste se s k asistenci dostala?

„Původně jsem hlídala děti a bavilo mě to. Pak kamarádka pracovala ve školce a potřebovala asistenta k jednomu dítěti, tak jsem mu začala asistovat a pak maminka našla organizaci a už jsem tu zůstala.“

Ještě něco náročného v minulosti?

„Jo, to jsem se na vteřinu otočila a dítě majzlo druhý dítě kostkou po hlavě. Ale naštěstí to maminka vzala sportovně, takže všechno bylo v klidu. Ale ve mně byl pocit selhání, že jsem to neuhlídala.“

Co pomohlo?

„Pomohlo mi nadechnout se a říct si, že není možný být u něj každou sekundu a stává se to i u normálních dětí. Svět se nezboří a nebylo to tak vážný.“

Ještě něco, co Vám pomáhá vydržet v té práci? Nějaká relaxace?

„Jo, vypadnout o víkend do přírody, procházka se psem. Snažím se přijít domů a když dorazí chlap, tak si povídáme, jaký jsme měli den a pak se ptám, jak se měl on, a to mi pomáhá nechat to plavat, pak i peču, vařím.“

Děkuji za rozhovor.

Příloha 2 – kazuistiky osobních asistentek

První rozhovor

První rozhovor proběhl s asistentkou ve věku 27 let, která začala asistovat v rámci praxe ke studiu na vysoké škole. Asistuje již čtvrtým rokem holčičce s autismem. Dříve asistovala i chlapci s Downovým syndromem. Za stresující považovala záseky dítěte, situace, kdy „se zaseknul na schodech“, nebo „dělal si co chtěl“, když „jsme šli kolem dětského hřiště, tak tam prostě musel jít“. Pomohlo když „jsem mu to vymluvila, někdy pomohlo, když jsme zavolali mámu, na druhou stranu člověk si pak připadá neschopnej“. U druhého dítěte to byly zpočátku taky vzteklé scénky, ale časem získala pocit, že ji zvládne a stresem se staly učitelky: „Když vidí někoho nového, tak testuje hranice.“, „Pak jsem měla pocit, že ne ani tolik ona, ale spíš učitelky, hlavně ty učitelky.“ „Někdy dokonce i uprostřed činnosti přijde a: ‚Tohle dělat nebudete. Nebude sedět s hračkou u stolu, vymyslete něco jiného.‘“. Ke vztahům asistenta patří i rodič a v tomto případě byla ze začátku pro asistentku zátěž i maminka, respektive to že: „Když jsme si na sebe zvykaly, tak jsem cítila nátlak ze strany maminky, že má nároky. Tak jsem si říkala: ‚Ty jo, já jí zklamu.‘“.

Ke stresorům této asistentky tedy rozhodně patřilo problémové chování dětí, komunikace s učitelkami a očekávání ze strany rodiče. Tyto situace v ní vyvolávaly strach z potenciálního zklamání, pocity viny a neschopnosti.

Co jí v tom pomáhalo? Jaké strategie použila? Respondentka hovoří o tom, že jí pomohlo: „Když jsem pak dělala něco jiného, tak jsem se odreagovala. Jakoukoliv jinou práci, koníčky, škola. Ulevilo se mi, stačilo si říct: ‚Pro teď to nemusím řešit.‘ Doma jsem se tím nestresovala.“. Asistentce tedy pomohla schopnost odložit stresovou situaci stranou, umět se po práci odreagovat a takzvaně „přepnout“. Za užitečnou hodnotila i supervizi, kde mohla: „slyšet, že jiní lidi se potýkají s něčím podobným“, ale i to, že: „jsem slyšela nějaký povzbuzení“, také „klidný svědomí, že co se dalo vyzkoušet, jsem zkusila“. Díky supervizi se asistentce dostalo sociální a emoční podpory. Mohla se očistit od pocitů neschopnosti, bezmoci: „Kdybych to nezvládala, tak já to ani dělat nemusím. Oni mi řekli, že to vlastně ani není náplň asistenta. Takže když to nezvládnou, tak stejně nezvládnou nějakou nadstavbu. A právě tím, že jsme se vyladily, tak už to nebylo tak těžký.“. Dostalo se jí posílení pocitu kompetence. Kromě supervize měla asistentka sociální oporu i v kamarádech: „No, tak když mě hodně naštvál, tak jsem to řekla kamarádům u kafe.“. Oporu měla asistentka i v mamince: „Někdy asi i to, že jsem měla oporu v té mamince.“. Asistentka také svou nelehkou situaci s učitelkami zvládala díky pozitivní reinterpretaci a zaměření na smysl své práce: „Říkala jsem si, že jsem tam kvůli Elence, ne kvůli učitelkám.“, „Chci dělat něco co má smysl. Má to smysl pro ty děti, pro jejich rodiny, pomáhá to i těm lidem v té škole.“. Asistentce také v práci pomáhalo zaměření na pozitivní emoce: „Teď mi pomáhá to, že vidím, že se strašně zlepšila. Dělá ty úkoly a neprudí u toho.“. V některých pasážích rozhovoru se také projevuje optimismus: „Věděla jsem, že má výkyvy. Takže jsem věděla, že to zas bude dobrý. Ono je to s ní čím dál lepší.“. Asistentka se ve svém volném čase zabývá i seberozvojem a relaxací: „Dneska jdu na masáž. Teď jsem začala chodit do kurzu relaxace.“. Obtíže v komunikaci s učitelkami se snažila řešit rozhovorem zaměřeným na řešení: „Když byla chvílka, tak jsem zkoušela argumentovat, nějak se s ní o tom, pobavit.“.

Respondentka považovala za velmi prospěšnou strategii schopnost odreagovat se, odložit stres: „Když jsem pak dělala něco jiného.“, „Doma jsem se tím nezabývala.“, „Stačilo si říct: ‚Pro teď to nemusím řešit.‘“, „Bylo to takový ohraničený, od-do stres.“. Mimo to zmiňuje nalezení smyslu a

pozitivní reinterpetaci své pozice: „Říkala jsem si, že jsem ta kvůli Elence, ne kvůli učitelkám.“. Důležitá je pro ni i sociální a emoční opora, v rodiči, supervizorce, organizaci. Za další nápomocné faktory v její práci můžeme pozorovat optimismus, schopnost vidět pozitivní budoucnost („Věděla jsem, že má ty výkyvy. Takže to bude zas dobrý.“), seberozvoj a relaxace („Teď jsem začala dokonce chodit do kurz relaxace.“), které spadají spíše do preventivních aktivit.

Co mě zaujalo, že stejně tak jako další asistentky, bojovala respondentka s pocity neschopnosti („To si pak člověk připadá neschopnej.“), viny („To jsem si říkala, jestli nedělám něco špatně.“, „Viděla jsem, že s ní ty ostatní maj taky problém a říkala jsem si tak to asi fakt nebylo ve mně.“) a strachu ze selhání („Tak jsem si říkala ty jo já jí zklam.“). V tomto souboji hodnotila jako užitečnou supervizi, možnost ventilace mezi přáteli a zjištění, že stejné se děje i jiným.

Co se týče spolupráce s organizací hodnotí asistentka pozitivně jejich snahu pomoci ve školce: „Oni mi volali, že mají pocit, že tam nejsem spokojená a jestli by pro mě mohli něco udělat.“. Na otázku, co by mohla organizace ještě udělat odpovídá: „Máme tu málo školení, který se týkají přímo autismu.“ a „Jo nebo někdy jsem si říkala školení na to jak zvládat ty situace, když se ti dítě šprajcne a nechce tě poslouchat.“.

Druhý rozhovor

Další asistentka asistuje zhruba rok na poloviční úvazek. Mimo asistenci pracuje i jako servírka, což považuje za svůj hlavní zdroj příjmu. Práce asistentky je pro ni zkušenost, kde se vzdělává a přichází si na to, co vlastně by chtěla s dětmi dělat. Práci servírky považuje také za svou psychohygienu: „Tohle nastavení mi vyhovuje i vzhledem k psychice, protože to běhání s tácem je v podstatě psychohygienu k této práci. Doslova. Tam když nedám hůlky na tác tak se nikdo nezblázní. Prostě tam přepnu.“.

Za náročné považuje problémové chování dítěte a jeho stagnaci ve vývoji: „Non-stop si hraje s hovnama, nemůžu se na sekundu otočit. Nereaguje vůbec. Začalo to být vyčerpávající v tom, že já se s ním nedokážu pohnout někam dál.“. Mimo to považuje za náročnou situaci, kdy asistence začíná: „Když vystupují z auta je to řev do nepřítetna. Všichni jsou vydráždění. Takže ta hodina je šílenství.“. Další zátěž pro asistentku představuje maminka. Její postoj k asistenci je totiž v rozporu se snahou asistentky o rozvoj dítěte, a to ji frustruje: „Myslím, že toho má dost. Chce mít pokoj. Já se jí ani nedivím.“. „Já mám pocit, že na této asistenci řeším non-stop rodiče“. Za náročnou považuje také komunikaci s pedagogy: „Věděla jsem, že jí programují. Kdyby to uměly, tak mi to dítě nemlátí hlavou o stěnu.“.

Mimo práci servírky, která představuje pro asistentku tu hlavní psychohygienicky-preventivní část, asistentka dokáže používat aktivní coping zaměřený na řešení, který ji pomohl zejména v řešení „řevu do nepřítetna“. Rozhodla se zachovat chladnou hlavu: „Když vystoupí z auta, tak si s ní povídám. Věci, které nemají nic společného s dětmi, prostě bláboly. Všechno se pak uklidní a pak to jde.“. Asistentka identifikovala situaci jako stresovou a rozhodla se jít cestou zklidnění. Svůj klid pro práci si pak s maminkou vyjednala: „No já jsem řekla, že takhle dál pracovat nemůžu. Tak jsme došly k tomu, že minimálně dvě hodiny s ním musím být sama. Máme dohodu, že jsem na vycházce a pak se vystřídáme.“. Toto aktivní vyjednávání bylo možné díky tomu, že asistentka rozpoznala včas, kde je její hranice a určila si své podmínky pro další možnou spolupráci. V souvislosti s frustrací ze stagnace se asistentka opět snažila situaci aktivně řešit, a to prostřednictvím kontaktu s organizací: „Zkoušela jsem kontaktovat organizaci. Diskutovala jsem to na školení a oni mi slíbili,

že jí informačně zavolají.“. Využila možnost sociální opory v organizaci. Na dodatečnou otázku, co jí ještě pomáhá zvládat tak náročnou práci odpovídá: „Učím se, a ještě mi za to platí. Beru to jako zkušenost. Vím, že všechny ty aktivity jsou rodinně prospěšné.“. Svou práci asistentka vnímá pozitivně. Přijímá ji jako smysluplnou zkušenost, která ji rozvíjí a je užitečná pro rodinu. Ve volném čase chodí na balet, do divadla a na pivo.

Za nejužitečnější strategii zvládnutí této náročné profese považuje respondentka možnost odreagování a „přepnutí“ v druhé práci servírky a samotný fakt, že tuto práci považuje za zkušenost, „přestupní stanici“, která jí pomáhá se učit, rozvíjet a přicházet na to, co vlastně jí jde a co chce dál ve svém životě dělat. Tato skutečnost jí pomáhá akceptovat náročnost profese osobního asistenta.

Na organizaci hodnotí pozitivně supervize. Školení by uvítala s užším zaměřením: „Měla jsem jednu supervizi. Zajímavé jsou ty školení, ale spíš bych brala přímé aktivity pro děti s autismem.“.

Třetí rozhovor

Třetí asistentka je ve věku 28 let, studentka vysoké školy humanitního zaměření. Asistovala na DPP. V asistenci se rozhodla skončit. Náročná byla její práce vzhledem k velmi specifické zakázce rodičů na ABA terapii s dítětem: „Ono mě to sice bavilo. On byl roztomilej a občas se něco povedlo. Ale věděla jsem, že to dělám blbě, ale nevěděla jsem co. Neměla jsem informace.“. Mimo náročnost ABA terapie hodnotila za zátěž také problémové chování dítěte: „Těžký bylo taky jeho problémové chování, při odchodech ven byl agresivní, kousal, řval.“ a špatný psychický stav maminky: „No taky byla nešťastná maminka. A já se jí nedivím, ABA je náročná na rodiče.“.

Co se týče bezmoci z ABA terapie snažila se asistentka získávat informace, vzdělávat se: „Tak jsem chodila na kruzy, supervize, sbírala nápady...“. Asistence pomohla supervize, kde mohla uzavřít svou profesi asistentky a dojít k reformulaci svého povolání a nalézt v něm smysl: „Pomohlo mi hlavně tu asistenci uzavřít a dostalo se mi potvrzení, že se nediví, že mě to frustruje. Taky mi pomohlo to vědomí, že můžu pomoci alespoň té mamince a podpořit jí. Alespoň maminka si odpočine.“. Sociální a emoční oporu měla asistentka i v okruhu nejbližších: „Obecně mi pomáhá rodina. Manžel mě vyslechne.“. V tom, že se snažila s dítětem pracovat ji držel optimismus, víra v úspěch a vztah s dítětem: „Říkala jsem si, že by to mohlo někam vést. A to že jsem ho měla ráda. Měli jsme vztah. Byl se mnou moc rád, a to bylo příjemný, motivační.“.

V příběhu asistentky je zajímavé pozorovat, jak se měnilo její pojetí práce. Zpočátku byla zakázkou ABA terapie a asistentka se snažila vzdělávat a rozvíjet v oblasti ABA terapie. Poté ale naráží na náročné dítě, které je těžké motivovat. Zjišťuje, že jí chybí zázemí a opora v terapii. Začíná se dostávat frustrace z neúspěchu a z účelu asistence coby ABA terapie se stává podpora matky v péči o dítě, zajištění jejího odpočinku a opory. Toto nové přenastavení ale asistence nevyhovuje. Přichází na supervizi a dochází k závěru, že již dále asistovat nechce. I tato asistentka tedy bojovala s pocity neúspěchu („Věděla jsem, že to dělám blbě.“). Na otázku, co ji přes tyto strasti v práci s dítětem drželo, odpovídá, že naděje, že se to zlepší („Říkala jsem si, že by to mohlo někam vést.“), vztah k dítěti, radost z práce i přes neúspěchy a podpora ve své rodině.

Na organizaci si opět cení supervize, ale asistentce chyběly kurzy: „Bylo fajn, že se mi čas na ABA kurzech započítával do odpracované doby. Taky byla dobrá supervize, ale chyběly mi kurzy.“.

Čtvrtý rozhovor

Další asistentce je 50 let. V organizaci je přes tři roky. Je to její hlavní pracovní náplň. Věnuje se dvěma autistickým dětem. Dříve pracovala ve velké společnosti. Byla z toho ale časem unavená a potřebovala změnu. A protože to měla dříve blízko k Jedličkova ústavu a dělali pro ně různé akce, tak si udělala kurz a šla k dětem. Na své profesi vnímá jako nejnáročnější „osamělost“ této profese: „Nejnáročnější je to ve škole. Jelikož jsem osobní asistent a nejsem tam zaměstnaná, takže jsem tam na to jakoby sama. V podstatě to nikoho jiného moc nezajímá. Je to osamělý zaměstnání.“, „Tam není nikdo, kdo by o tom se mnou mohl diskutovat. To není dlouhodobě snesitelný.“. Nepříjemné je asistentce také pochybné povědomí o smyslu a užitečnosti této práce: „Před dětma je dlouhá cesta a člověk neví, jestli to do budoucna ten význam. Vůbec bude mít, a to vědomí je nepříjemný. Má to cenu? Bude to vůbec v budoucnu k něčemu dobrý?“.

Asistentka chodí na supervize, kde má možnost emocionální a sociální opory: „Supervize jsou dobrý. Tam se o tom dá popovídat. Vím, že ty pocity máme všichni stejný. Tam se z toho dá vypovídat.“. Asistentce supervize dává možnost ventilace negativních emocí, podporu, ale taky možnost přijmout svou situaci a zaujmout střizlivý postoj: „Dává to povzbuzení. Ten problém se týká té práce, ne okolí, který by to chtělo záměrně ztěžovat. Ale ta práce taková je. S tím se nedá nic dělat, s tím se člověk musí poprat sám.“. Pomáhá jí také to, že jestliže narazí na problém, snaží se jej aktivně řešit: „Když mám problém tak jdu a řeším ho. Já se problémy vnitřně neužívám, jdu a řeším to. Sama problémy nevyřeším, jsou potřeba k tomu i ti ostatní. Tak jdu a řeším to s nima.“ Za obecně prospěšnou pro svou profesi považuje i svou povahu: „Moje povaha. Když se do něčeho zakousnu tak u toho chci být.“ a zkušenosti: „Možná ta práce předtím, že jsem byla zvyklá na ledacos.“. Umí také ve volném čase odpočívat: „Hodně čtu, cvičím, zahradničím.“.

V tomto rozhovoru bylo ústředním tématem „samota“ v osobní asistenci. Tento faktor práce považuje asistentka za nejstresovější a dlouhodobě těžce snesitelný. Postupně se dostáváme i k tomu, že vlastně sama váhá nad významem své práce, nad tím, jestli „to bude v budoucnu k něčemu dobrý?“. Nakonec se i zmiňuje, že se plánuje odstěhovat a změnit životní styl. Tím ale práci v osobní asistenci nezavrhuje: „Není to konec jen protože je to náročný, ale i to rozhodnutí změnit život.“. Ačkoliv nad užitečností své profese váhá, tak je to právě víra ve smysl a pokroky, která ji v asistenci udržuje: „Ta víra, že mu pomáhám se někam zařadit.“, „Taky ty děti mě zajímaj. I ten posun těch dětí tam samozřejmě je.“. V práci ji tedy drží vztah k dětem, jejich posun. Pomocí také pro ni byla supervize poskytující prostor se vypovídat, zjistit, že v tom není sama a akceptace situace: „Tam se z toho dá vypovídat. Vím, že ty pocity máme všichni stejný.“, „Ta práce taková je. Nemám pocit, že by za to mohlo okolí. S tím se nedá nic dělat, s tím se člověk musí poprat sám.“.

Podle asistentky je třeba celková změna systému, aby asistenti ve své profesi mohli být spokojenější: „Musely by ty školy mít lepší podmínky. Zaškolený asistenty, který rozumí tomu problému a těm dětem. Odborníci, asistent se vzděláním. Finance a odborníci. Ne SPC, co se objeví jednou za půl roku.“.

Pátý rozhovor

Pátá asistentka asistuje na DPP dítěti s ADHD. Je jí 36 let a má vysokoškolské vzdělání. Dřívější zkušenosti ve speciálním školství a zkušenost s postižením v rodině jí přivedly k zájmu o děti s ADHD, a tak se rozhodla pro tuto práci. Za stresové ve své práci považuje: „Tak třeba když dítě dostane záchvat vzteku a nemůžete přijít na to, co se s ním děje. Nebo když začne dělat scény.“.

Situace se snaží zvládnout aktivní komunikací: „Snažím se přijít na to, co mu vadí. Uklidnit ho. Snažím se s ním domluvit.“. Aby zachovala v situacích chladnou hlavu využívá „stop techniku“.

„Snažím se to ustát. Dávám si chvílku na přemýšlení. Je dobré dát si prostor.“. V práci jí pomáhá, když vidí pokroky, což dodává její práci smysl: „Pomáhá mi hlavně vidět, že se to dítě zlepšuje.“. Snaží se taky vytvářet chvíle pohody kreativitou v práci, která zajišťuje i určitou pestrost práce a seberealizaci v tom, co ji baví: „I to, že jsem kreativní a baví mě vymýšlet hračky. Zkousím Waldorfskou pedagogiku. Najdu si tam to tvůrčí. Je to uklidňující i pro něj.“. Asistentka také věří svým schopnostem: „Vzhledem k tomu, že jsem dala suplování na učilišti, tak když jsem dala je, tak už dám všechno.“. Asistentka věří, že je schopná náročnou situaci zvládnout (vnitřní místo kontroly): „Nemůžeme si vybrat situaci, do které se dostaneme, ale můžeme si vybrat, co s tou situací uděláme.“. Má přijímající postoj k dítěti: „Snažím se brát ty lidi jaký jsou.“, dbát na své duševní zdraví a relaxovat a rozvíjet se: „Třeba si dám relax po asistenci, pustím si hudbu, dám si procházku. Chodím na osobnostní rozvoj, tréninky.“.

Asistentka se snaží o profesionální přístup k práci. Seberozvoj je pro ni samozřejmou součástí své profese, zvyšuje její víru ve své schopnosti a prostorem, kde hledá vhodné výchovné metody. V práci realizuje svůj kreativní potenciál a skloubí tak své zájmy s asistencí. K dítěti má akceptující a partnerský přístup. Je pro ni partner v řešení náročných okamžiků v asistenci.

Od organizace by potřebovala asistentka více pomůcek a kreativních her pro děti.

Šestý rozhovor

Šestý rozhovor byl uskutečněn s asistentkou ve věku 26 let s vysokoškolským vzděláním v humanitním oboru. Asistentka působí v organizaci téměř čtvrtý rok. Na starosti má dítě s mozkovou obrnou a holčičku s těžkým kombinovaným postižením. Za nejnáročnější ve své profesi považuje zdravotní stav dětí spojený s rizikem epilepsie, dušení, zdravotnické úkony: „Věděla jsem, že bych volala záchranku. Ale stejně to pro mě bylo nejvíc stresový.“. Mimo to pro ni byla zátěží cesta s dítětem na hypoterapii: „Maminka mi říkala ať vím, že prostě brečí. Teď jí nějaká kamarádka vezla a prý musely na druhý zastávce vystoupit, protože brečela tak, že se začala dusit a zmodrala. Tak jsem se bála.“.

Situaci ale nakonec zvládla mistrně díky sebekontrolě, odstupu a pravidlu „stop“. V situaci zachovala klid: „Pak jsem si řekla: ‚Ne, musíš být v klidu ty a bude v klidu i ona.‘ A opravdu jsme to zvládly vlastně krásně. Snažila jsem se uklidnit. Prostě se zastavit, prodechnout se a říct si: ‚vždyť o nic nejde, to vyřešíme.‘ Maximálně racionálně se nad tím zamyslet a vrátit se potom k ní.“.

Zvládnout strach ze zdravotního stavu dětí jí pomohla sociální opora rodiny, která pro ni byla zároveň velkým zdrojem informací: „Hodně mi pomohla komunikace s maminkama. To bylo skvělý zaučení od nich. Takže jsem tam měla velkou oporu v nich. Pomohly mi to překonat a zvládnout a pokaždý mi poradily, co dělat. Detailně mě seznámily s potřebami dětí, s rizikovými situacemi. Byly vždycky na příjmu. Netlačily a nechaly to na mě, kdy se budu cítit kompetentní v těch situacích.“.

Komunikace s maminkou asistentce pomohla zbavit se pocitu viny z neúspěchu: „Hodně somatizovala. Brečí při jídle. Náročnější to bylo ve chvíli, kdy jsem věděla, že by se měla najít. Ale zase jsem to od maminky věděla. Probíraly jsme to, takže jsem věděla, že se to neděje jenom mě, ale i ve škole. Taky jsem viděla, že zas další den byla veselá. Takže jsem věděla, co za tím je, že to není mojí vinou, nebo, že bych dělala něco špatně, prostě se vztekla.“.

V komunikaci s rodiči pro ni také bylo náročné vymezení hranic: „Uvědomila jsem si, že je to hodně o vyjednávání a dávání si hranic. Uvědomovala jsem si, že narážím na to, jestli to patří do asistence nebo ne.“

Oporu pro svou práci získala i díky supervizi: „Hlavně mě to víc motivovalo k té práci. Potom jsem si uvědomila, že jsou věci, který mi pomohly. Třeba když jsem se cítila vystresovaná z toho, co s tím dítětem mám dělat, co bych s ní v tom volným čase mohla dělat, a zas nevím dopady těch činností. A když jsem si to tady rozebrala, tak jsem si uvědomila, že těch aktivit spolu děláme hodně. Dostala jsem zpětnou vazbu, konsolidaci a uklidnění. Pocit kompetence, že dělám, co můžu nejlépe. Došlo mi, že to dělám dobře, zase mi to obnovilo tu sílu.“

Asistentka spatřuje v práci sebepoznávací smysl: „Pro mě to bylo spíš poznávací i pro mě samotnou. Co je pro mě náročný, s čím se vyrovnat. Ta práce byla motivující, že jsem se musela vzdělávat. To mě bavilo, že to není stereotyp. I to dítě je motivací, když vidím, že je se mnou šťastný.“. Neměla také potřebu si od práce odpočinout a domnívá se, že důvodem je kratší úvazek: „Tím, že ty činnosti byly rozmanité, tak jsem neměla pocit, že bych si potřebovala odpočinout. Ale tím, že to bylo pár hodin a měla jsem i jiné aktivity, tak jsem to nepotřebovala.“. Pestrost činností asistentka považuje za psychohygienu pro svou práci.

Tato asistentka považuje za nejpodstatnější strategii v náročné situaci se prostě zastavit. Dát si odstup a maximálně racionálně se zamyslet a poté se do situace vrátit (Stop technika, racionalizace). V práci vidí sebepoznávací smysl a vyhovuje jí její pestrost. Za užitečnou považuje sociální oporu a informace poskytnuté rodiči dětí. I tato asistentka se setkala s pocitem viny z neúspěchu, se kterými jí pomohla komunikace s maminkou. Díky komunikaci došla k závěru, že problémové chování není její vina, ale situační záležitost. V komunikaci s rodiči se mimo opory dostávala do situací, kdy bylo třeba vymezit si hranice. Oporu získávala i na supervizi, kde získala pocit kompetence a další motivaci k práci.

Na spolupráci s organizací oceňuje nový systém zaškolování, kdy jde sociální pracovník s asistentem do rodiny: „Ty úpravy hodnotím pozitivně. To jsou přesně ty věci, které mi na začátku chyběly. Společně tam jsou nějaký čas, aby se vyhodnotilo, co do těch úkonů patří a co ne.“. Kurzy asistentka absolvovala spíš mimo, z časových důvodů: „Termíny mi moc nevyhovovaly, z časových důvodů.“. Co by v organizaci uvítala je častější osobní kontakt s asistentem na začátku spolupráce: „Kolikrát si to člověk neuvědomuje, že je s něčím nespokojený a až z rozhovoru to vyplyne. Jednou za čas udělat si čas, i to vypovídá o tom, že jim na nich záleží.“

Sedmý rozhovor

Tento rozhovor pro mě byl výpravou do úplně jiného světa asistenta, než jaký by se dal čekat. Jako jediný proběhl v kanceláři respondentky. Respondentce je 58 let má středoškolské vzdělání. Asistenci dělá „pro zábavu“, protože má ráda děti a její děti jí odrostly: „Pak tam skočila taková ta mezera a já jsem se dostala do fáze prázdného hnízda.“, tak si udělala kurz pracovníka v sociálních službách a na webu jí zaujal inzerát na asistenci pro konkrétní dítě. Asistenci považuje za odpočinek. A práce s dětmi ji naplňuje: „Potkali jsme se po roce a on první co řekl: ‚Co tvoje ruka?‘ Já byla překvapená, že si to pamatuje. To je úžasný, jak ti to ty děti vrací.“. Asistence je pro ni o radosti, optimismu: „Ve mě to spouští radost. Já, když jdu k ní tak mám radost, když jdu od ní tak mám radost. Mě to nabíjí pozitivní energií.“ V této volno-časové aktivitě se tak asistentka orientuje na pozitivní emoce a přínos této činnosti: „Mě přijde, že ta rodina jako celek nabíjí mě. Protože ty

moje běžné starosti mi přijdou strašně malicherný oproti tomu, co řeší oni, takže se všechno zklidní a přinese to pohled, že se ten svět nezboří.“.

Práci asistentky má také jako „zálohu“: „Já mám šest let do důchodu a nedělám si iluze. Beru to jako pojistku v tom smyslu, že mám prokazatelnou praxi.“.

Na otázku, zda ji náročná diagnóza dítěte – mozková obrna se spánkovou apnoí, nějakým způsobem stresuje odpovídá: „Víš, mě to všechno přijde přirozený, člověk má ty svoje děti a taky si nějak musí poradit.“ Specifické potřeby dětí považuje za přirozené. Stresovou situaci si vybaví pouze jednu: „Najednou začala pokašlávat, připadalo mi, že dobrý, ale maminka se otočila a bleskurychle jí ze sedačky vytáhla a začala jí bušit do zádíček.“ Maminka jí také uklidnila a podpořila: „Z toho si nic nedělej. To se stává. My jsem tuhle seděli s kamarádkou a ona: ‚myslíš, že se dusí nebo ne?‘“ V ten okamžik pro ni byla maminka sociální a emoční oporou.

Školení a supervize je pro ni zajímavý benefit celé té záby: „Spíš jsem zvědavá, co se tam řeší. Líbila se mi ta metoda, kdy se převyprávěli příběhy z pohledu všech zúčastněných, druhý den jsem to aplikovala v práci.“. A ještě příjemnější by pro ni bylo, kdyby mohla využít supervizora i pro soukromé účely: „To by pro mě byl zajímavý benefit, protože někdy si člověk na ty bedra naskládá.“.

Tento rozhovor byl jedinečný tím, že tato asistentka jako jediná ze všech respondentů nepovažuje svou profesi za stresovou, a jako jediná ji vnímá spíše jako koníček. Asistence je pro ni vyplněním prostoru, který vznikl s „vyletěním z hnízda“ jejich vlastních dětí. Je pro ni o štěstí, naplnění a příležitosti něco nového se dozvědět a přehodnocením vlastního hodnotového žebříčku.

Osmý rozhovor

Osmý rozhovor proběhl s asistentkou, která je v organizaci již dvacet let, pracuje na hlavní pracovní poměr, je jí 62 let, má vysokoškolské vzdělání v oboru chemie a v současné době má na starost dvě autistické děti s problémovým chováním. Právě problémové chování dětí považuje ve své práci za nejnáročnější. „Jsou to každodenní střety. Není to tak dávno, kdy přišel do školky a lehl si na zem.“ „Kope nohama do prosklených dveří.“, „Vysmekla se mi, naštěstí auta zastavila, viděli holčičku uprostřed silnice.“.

Za pomoc považuje milý a vstřícný kolektiv pedagogů, a spolupracující maminku. „Jsou tam milý učitelky, já absolvovala více školek a tady jsou nejsympatičtější a nejuvolněnější. A s tou maminkou se dá pracovat.“ Tito lidé dodávají asistentce sociální oporu a pomáhají jí vymýšlet strategie zaměřené na usměrnění problémového chování dětí. Maminka zprostředkovává kontakt se psychologem: „Občas pošle i nějakého psychologa, což občas pomůže, občas ne.“. Za užitečné považuje konzultace se supervizorkou: „Supervize byly užitečné. Vždycky pomohlo, že vím, že někoho zajímají moje starosti a to, že to můžu říct, aniž si stěžuju přímo v tom prostředí. A že je dobrá vůle najít to řešení.“.

Asistentka vnímá své povolání jako smysluplné, motivuje jí pokrok dětí: „Chtěla jsem dělat něco užitečného.“ „Pomáhá mi víra, že chlapeček jde do školy, malé úspěchy, naučil se jíst příborem, s holčičkou trénujeme prosím, je to běh na dlouhou trať, ale už to párkrát udělala.“ „Ta práce je hezká, a když se něco podaří...“.

V práci jí pomáhá také předchozí zkušenost s péčí o svou matku, která jí umožňuje empatické porozumění rodičům: „Maminka se divila, jakou mám trpělivost, a já jí na to řekla, že já přijdu a odejdu, to je úplně jiná situace než vy, vy v tom sedíte od malička. To jsem zažila s tou mámou.“.

Za užitečné pro svou profesi shledává také svou povahu: „No jsem konzervativní, když už někde jsem, tak tam jsem.“.

Asistentka se snaží také odreagovávat a odpočívat: „Snažím se být v přírodě, relaxace, meditace. Nebo to proberu s někým, vypustím to, s kamarádkama.“.

Rozhovor byl jedinečný tím, že se jednalo o respondentku pracující v organizaci již dvacet let. Dala by se tak považovat za „studnici“ znalostí o této službě. Přestože asistentka považuje svou práci za stresovou, považuje ji také za „hezkou“ a užitečnou práci, v níž se může radovat z pokroků a radosti dětí. Pro rodiče má porozumění díky svým vlastním zkušenostem s péčí o vlastní matku. Tato zkušenost jí přinesla náhled na to, jak náročná může péče o druhou osobu být. Náročnost profese zvládá díky komunikaci s rodiči, pedagogy a sociálními pracovníky služby, kteří jí pomáhají nastavit pracovní dobu a vyhledat klienty podle jejich vlastních potřeb. Například nyní ví, že měla „náročné děti“, „výtečníky“ a tak se po dohodě se sociálním pracovníkem dohodla na tom, že další rok stráví s „hodnými“ dětmi.

Na organizaci oceňuje možnost supervize a ochotu hledat řešení.

Devátý rozhovor

Poslední asistentkou je 26-tiletá slečna, která původně studovala technický obor. Dříve hlídala děti, poté se ale dostala k asistenci ve školce, prošla kurzem pracovníka v sociálních službách a usadila se v organizaci. Za zatěžující považuje záchvaty dětí: „Nejvíce asi jejich záchvaty vzteku, občas i agrese namířená proti mně. Je s tím spojená bezmoc, že nestihneš uhnout, je to těžký, ale musíš si říkat, že to dítě za to nemůže, ale prostě je to tak.“. Na starosti má dítě s metabolickou poruchou a dvě děti s autismem.

Vzpomíná na jednu zátěžovou situaci v minulosti: „Jo to jsem se na vteřinu otočila a dítě majzlo druhý dítě kostkou po hlavě. Ale naštěstí to maminka vzala sportovně. Ale ve mně byl pocit selhání, že jsem to neuhlídala“. V tom nepodlehnout pocitům viny jí pomohlo zkušenost normalizovat a univerzalizovat, přeci se tohle může stát každému že? „Pomohlo mi nadechnout se a říct si, že není možný být u něj každou sekundu a stává se to i u normálních dětí. Svět se nezboří a nebylo to tak vážný.“.

Ve chvílích afektů dětí jí pomáhá: „Otočit se a odejít, nechat to odeznít a pak se vrátit.“ Snaží se tedy se afektů vůbec neúčastnit, dokáže se včas odprostit a čeká až afekt odezní.

Asistentka umí velmi dobře využít sociální a emoční oporu: „Školení jsou super. Sklouzneme i k těm dětem a probereme je. Nejsem v tom sama.“ „Mám kamarádku, asistentku pedagoga a ona ví o čem mluvím.“ „snažím se přijít domů a když dorazí chlap, tak si povídáme, jaký jsme měli den a pak se ptám, jak se měl on, a to mi pomáhá nechat to plavat, pak i peču, vařím.“ Díky zaměření na partnera a další činnosti dokáže asistentka od své práce „přepnout“ přeladit se a nechat ji uzavřenou stranou. „Jakmile ale odejdu z práce proberu si to v hlavě a pak přepnu, vypnu to.“.

Stejně tak si umí nastavit své hranice: „A i teď končím u holčičky, tam jsem si o to sama řekla, že chci změnu, protože je to fakt náročný. Silná agrese.“.

Asistentka umí odpočívat: „Jo, vypadnout o víkend do přírody, peču, vařím. Pak klasika čtu, spím, občas i flaška s chlastem, ale to je jen takový do-uvolnění.“

Svou práci vnímá jako smysluplnou a naplňující, dokáže se zaměřit na pozitivní emoce s touto prací spojenými: „Dobrý pocit, že pomáháš a je to užitečný, jsem ráda s těma dětma. Je to hezkej pocit. Naplňuje mě to víc, než kdybych byla v kanclu.“ „Asi i ten pocit, že to dělám dobře. Rodiče jsou spokojení.“

Respondentka na mě působila velmi vyrovnaným dojmem. V rozhovoru byla patrná schopnost náhledu, sebereflexe. Respondentka byla schopná uvědomovat si pocity viny a překonat je díky racionálnímu nadhledu. Stejně dobře si uvědomovala, kteří klienti jsou pro ni již za hranicí vlastních sil a komunikovat s pracovníky služby o změně. Uměla si poradit i s negativními emocemi dětí, nenaskakovat na ně ale naopak se od nich odpoutat. Pokud měla potřebu probírat své pracovní strasti sama si svůj pracovní den rekapitulovala, případně své starosti probrala s kamarády, kteří jí dodávali porozumění anebo s partnerem, který pro ni byl nejen oporou, ale také možností „přeladit“ se z pracovního režimu do odpočinkového režimu.

Na organizaci si cení školení a pocitu podpory, který díky organizaci zažívá: „Školení jsou super.“ „Pomáhá mi ten pocit zázemí. To, že vím, že tam můžu zavolat, když potřebuju pomoct. Ale krizový situace řeším rovnou. Mám super rodiče, takže se s nimi dá řešit všechno.“ Je tedy schopná přímé komunikace orientované na řešení.

Příloha 3 – kategorizace dat získaných z rozhovorů

Souhrnné informace získané z rozhovorů

V následující tabulce byl záměr rozkrýt ve slovech respondentů konkrétní strategie, psychohygienické návyky a zpětnou vazbu organizaci. Tabulka slouží k přehledu a následně usnadnění vidět potřeby asistentů a je výchozím bodem pro formulaci těchto potřeb a zamyšlení se nad tím, jak mohla organizace zlepšit podmínky pro práci osobních asistentů.

Respondent	Zátěž	Coping + psychohygienu	Pozn. k organizaci
R1 27 let, VŠ Psychologie dítě s MR + PAS DPČ	1) problémové chování dítěte (pocity neschopnosti) 2) komunikace s pedagogy 3) očekávání rodiče (strach ze zklamání)	1) odreagování jinou aktivitou, „přepnout“, odklon 2) sociální a emoční opora (rodič, kamarádi), supervize (pomoc s pocity neschopnosti, zklamání, univerzalita „není to ve mě“) 3) aktivní coping 4) pozitivní reinterpetace a smysl (pokroky, užitečnost) 5) seberozvoj a relaxace 6) optimismus	+ zájem o spokojenost, nabídka řešení - nedostatek školení zaměřených na PAS nebo na zvládání náročných situací s dětmi
R2 41 let, VŠ Bc. Vychovatelství děti PAS, sval. dystrofie HPP 0,5	1) problémové chování dítěte, stagnace dítěte 2) komunikaci s rodičem (nespolupráce na rozvoji dítěte, „vyhořelý“ rodič) 3) komunikaci s	1) aktivní coping – komunikace orientovaná na řešení 2) stanovení hranic 3) odreagování jinou činností – přepnutí díky druhé práci,	+ supervize - příliš široce pojaté školení, ocenila by školení zaměřené na aktivity pro děti s PAS

	pedagogy	odklon 4) sociální a emoční opora v organizaci (sociální pracovník) 5) pozitivní reinterpretace a smysl-přijetí práce jako rozvojovou zkušenost	
R3 28 let, VŠ, Bc. Psychologie a speciální pedagogika dítě s PAS DPP	1) problémové chování dítěte 2) komunikace s rodičem („nešťastný rodič“) 3) frustrace z neúspěchu, stagnace dítěte („věděla jsem, že to dělám špatně“)	1) seberozvoj – kurzy, školení, informace 2) sociální a emoční podpora – vlastní rodina, supervize (normalizace emocí) 3) pozitivní reinterpretace, přehodnocení smyslu práce (smysl práce v pomoci rodiči, vztah k dítěti) 4) optimismus – očekávání úspěchu, pokroky dítěte	+ supervize - nedostatečné kurzy
R4 50 let, SŠ dvě děti s PAS HPP 0,5	1) pocity osamělosti v OA 2) pochybnost o smyslu, významu OA	1) sociální a emoční podpora – supervize (ventilace emocí, povzbuzení) 2) aktivní coping – řešení (komunikací se všemi stranami) 3) osobnost – cílevědomost 4) odreagování, koníčky 5) akceptace („ta práce taková prostě je“) 6) smysl, užitečnost práce, vztah k dětem („pomáhám mu někam se zařadit“)	+ dostane podporu, když o ni požádá - hlavní mezeru vidí v systému školství, který dle jejího postoje není ve vztahu k asistentům adekvátně nastaven
R5 36 let VŠ Bc. Dítě s ADHD DPP	1) problémové chování dítěte	1) aktivní coping – komunikace na řeš. orientovaná 2) Stop technika 3) pozitivní reinterpretace, smysl – pokroky 4) pestrost práce, kreativita – seberealizace v práci 5) odpočinek relaxace 6) seberozvoj 7) interní místo kontroly – víra v sebe 8) akceptace, přijímající postoj ke klientům	+ zajímavý školení - nedostatek pomůcek
R6 26let VŠ Psychologie a speciální pedagogika dítě s DMO, dítě s těžkým kombinovaným	1) zdravotní stav dětí, epilepsie, trachea, riziko potřeby poskytnutí první pomoci, záchvaty dítěte (vztek, vzdor)	1) Stop technika, racionální odstup 2) sociální opora, informace od rodiče, emoční opora (sejmutí pocitu viny) supervize (kompetence, motivace) 3) vymezení hranic	+ nový systém zaškolování za podpory sociálního pracovníka - nevyhovující termíny školení - ocenila by častější kontakt se sociálním

postižením DPP		4) pozitivní reinterpretace a smysl – sebepoznání v práci 5) pestrost činností v práci	pracovníkem v začátcích
R7 58 let, SŠ + kurz dítě s DMO a spánkovou apnoí DPP	Asistentka práci nevnímá jako stresovou	1) pozitivní reinterpretace a smysl – asistence jako koníček, osobní růst 2) zaměření na pozitivní informace – štěstí, radost 3) akceptace – zdravotní stav dětí jako součást práce 4) sociální opora – rodič zdroj informací, podpory	+ školení kde se může dozvídat nové věci, růst, učit se - ocenila by možnost využití supervize i mimo práci – motivující benefit
R8 62 let, VŠ chemie + kurz dvě děti s autismem	1) problémové chování dítěte	1) sociální a emoční opora od pedagogů, rodičů a supervizorky, kamarádů 2) zaměření na pozitivní emoce a smysl – pokroky dětí, užitečnost práce 3) akceptace negativních emocí rodičů díky předchozím zkušenostem umožňující empatický vhled 4) osobnost, konzervatismus 5) odpočinek, relaxace	+ supervize, ochota řešit problémy
R9 26 let, SŠ automechanik + kurz dítě s metabolickou poruchou a dvě děti s PAS HPP 0,75	1) problémové chování dítěte	1) zaměření na emoce, racionalizace (sejmutí viny pomocí akceptace a normalizace) 2) odklon od negativních emocí dětí, neúčast v emočních afektech 3) sociální a emoční opora (kamarádka, partner, organizace) 4) odreagování, schopnost přepnout od pracovních stresů (činnosti vaření atd.) 5) hranice – změna klienta 6) odpočinek, relaxace 7) pozitivní reinterpretace, smysl práce, užitečnost	+ školení, pocit podpory organizací

Coping a psychohygienu osobních asistentů – četnost strategií

Osobní asistentky zmiňují tyto strategie:

1. Pozitivní reinterpretace, smysl – zmíněno 9x, všechny respondentky se zmiňovaly o tom, že svou práci shledávají užitečnou, vidí v ní pomoc dětem i rodičům, motivují je pokroky dětí, 3x hodnotily práci jako rozvojovou i sami pro sebe.

2. Sociální a emoční opora – zmíněno 8x, její užitečnost spatřují asistentky v možnosti ventilace emocí, v porozumění, v získávání informací o dětech, v možnosti emoční podpory (možnost sejmutí pocitu viny, normalizace a univerzalizace emocí).

3. Supervize – zmíněna 7x, asistenti na ní oceňovali možnost ventilovat emoce, přijít si na strategie práci s dětmi, ochotu řešit obtížné situace, možnost vidět, že i ostatní se potýkají s podobnými problémy, umožňovala jim normalizovat emoce a sejmout negativní pocity viny nebo neschopnosti.
4. Odreagování jinou aktivitou – zmíněno 4x, její pomoc pro asistenci spočívá v možnosti odklonu od negativních emocí.
5. Aktivní na řešení orientovaný coping zmínily 4 asistentky, šlo o situace, jednalo se o komunikaci směřovanou na přímé řešení obtížné situace (vyjednávání podmínek práce s rodiči, spolupráce s pedagogy).
6. Odpočinek, relaxace – zmíněno 4x, asistentky jej považovaly jako důležitý pro sběr energie.
7. Optimismus – víru v lepší zítřky jako nápomocnou v těžkých chvílích zmínily 2 asistentky.
8. Akceptace – 4x, přijímající postoj zmiňovaly respondenty vůči situaci, kterou nebylo možné měnit, ale i vůči zdravotnímu stavu dětí.
9. Seberozvoj – zmíněno 3x, asistentkám pomáhaly různé kurzy a školení jako zdroj informací v hledání nových strategií k naplnění cílů stanovených v práci s dítětem.
10. Stop technika – 3x asistentky jí používají pro zvládnutí problémového afektovaného stavu dětí, pomáhá jim zachovat si „chladnou“ hlavu a racionální nadhled v situaci.
11. Hranice – 3x, zmíněny ve vztahu k rodičům a jejich zakázkám, ale i ve vztahu k práci, změně klienta, který je za „hranicemi“ asistenta.
12. Osobnost – 2x zmíněno ve prospěch zvládnutí práce, cílevědomost, konzervatismus.
13. Pestrost práce – 2x zmíněno jako prospěšný a protektivní faktor v práci.
14. Zaměření na emoce 2x zmíněno, jednou v souvislosti se zaměřením čistě na pozitivní emoce, kde i zdánlivě náročné chvíle asistentka reformulovala do pozitivních konotací, druhá asistentka vnímala zaměření na své emoce jako zásadní moment pro jejich přehodnocení a sejmutí pocitu viny.